

tekintélyes és befolyásos sajtója legyen, arra K. Papp Miklós munkálkodásának kétségkívül lényeges hatása volt. De mint író is számba veendő nyomot hagy maga után. A prózai szépirodalomnak alig volt oly ága, melynek művelésében próbára ne tette volna tehetségét. Elég rá utalnunk «Egy szép asszony története» című két, s a «Törvényszék otthon», «Rabasszony», «Mit beszél a világ», a «Vádoltak padján» című egy-egy kötetes regényeire, számos rajzaira és elbeszéléseire. A színpad számára is dolgozott s «Bajszerező» című vígjátéka egy pályázaton dícsérelt említést nyert, míg «Judith asszony» a kolozsvári, «Az ördög bibliája» pedig a budapesti népszínházban is színre került.

Történeti dolgozatai és szemelvényei közül nevezetesebbek: «A folségsértési pör Magyarországon 1795-ben»; «Egy rendőrkém az ifjak túrsulatában»; «Adalék a Lovassy-pörhez»; «Adalék Kossuth Lajos 1837-ki nótapöréhez»; «Id. Czegei Wass György naplója»; «Böloni Farkas Sándor naplója»; «Nehány haditörvényszéki ítélet a Haynau korából»; «Egy menyegző a múlt században»; «Egy érdekes adat az 1848—49-ki román népfelkelés történetéből»; stb.

Ha tekintetbe vesszük egy napi lap nem csak névszerinti, de tényleges szerkesztőjének mindenféle igénybe vett idejét, zaklatott életét, nem fogunk csodálkozhatni, ha oly ember, mint K. Papp Miklós, a kedélynyugalmat igénylő szépirodalmi téren nem emelkedett oly magasra, mint a minőre kétségtelen tehetsége más körülmények között talán képesítette volna. De ő első sorban lapjának s nem csak szerkesztette, de nagyrésztben írta is, irt cikket, tárczát, újdonságot, színházi bírálatot, polemizált, s a mellett részt vett a közélet mozgalmában, sőt sok kérdésnél maga volt a mozgató rugó.

Alapos tudomány és rendszeres műveltség nem tartoztak kiváló tulajdonai közé s felfogása se volt mély, — de őseredeti erő lakott benne s gazdag volt ötletekben. Nyelve keresetlen, magyaros s a mellett élmés, sőt gyakran éles tudott lenni, s nem utolsó fegyvere volt a satyra. Helyesen mondja egy jellemrajz-írója, hogy a formák iránt nem volt finom ízlése, de volt benne természetesség, nagy író alig lett volna valaha, de kedvelt írónak máris az volt. Ítéletében nem volt mindig igazságos, de érdekes mindig, s a mit irt, annak ritka ügyességgel tudta megadni az aktualitás jellegét.

Két évtizeden át csaknem minden pihenés nélkül forgatta a tollat. Csak a hatvanas években tett nagyobb utat Német- és Franciaországban s kevéssel utóbb Olasz-, Görög-, Törökországban, továbbá Szyriában és Palesztinában, honnan Egyiptomon keresztül tért vissza hazájába.

Gyűjteménye a történeti okmányokból, kivált az 1848, 9-iki szabadságharcra vonatkozókból, szakemberek figyelmét is magára vonta s hírlapgyűjteménye a Magyarországon és Erdélyben az utolsó évtized alatt megjelent lapokból csaknem teljesnek mondható s mint ilyen tán páratlan egy magánember birtokában.

Tagja volt a Petőfi- és Kemény Zsigmond-társaságnak, s mint a hírlapírói «czéh» tagja, a központtól távol is élénk részt vett annak minden mozgalmában.

Kolozsvár közléte bizonyára meg fogja érezni e sokoldalú tevékenységben fáradhatatlan tagjának elvesztését, kit gyászoló özvegyén s négy kis árvája könyvein kívül számos rokon, jó barát és ismerős részvéte kísér el kora sírjába.

Az utolsó ut.

Gr. Wickenburg Albert költeménye.

Hire betedhét országra szállott,
Ki nem ösmerte a jó dalját?
Járd be akár nagy Magyarországot,
Nem szülte párját még a világ!
Ugy rohogott mint puzta viharja,
Agy, kerék rengett, szórta a port,
Mint a süvítő nyíl, megiramla,
És lovas és ló együvé forrt.

Cserje, bozótág, szikla vagy örvény —
Bátor lovasnak nincs soha gát;
Igaz lovasnak egyetlen törvény:
Él, hal, de meg nem adja magát.
Egyszer utjában egy fogat állott,
Benne remeg két csöppnyi gyerek,
Noza sarkantyú — és a ló szállott,
S általiramlott fejük felett.

Igy ifjúsága eltölt zajongva,
Mind csupa verseny, szörnny kaland;
S akkor is gyakran enyelgve mondta,
Hogy görnyede már az évek alatt:
«Majd ha magához szólit az Isten,
Megyek nyugodtan a barriere,
S a sírba szállok, Isten nevében,
De csak vágatva, carrierbe!»

És leteperte agság, betegség,
Nem üli meg már hajh! a lovat,
Ajtaján kopog a nagy ellenség.
S kihált örökre az első lovag.
Elhunyt családjá utolsó sarja,
Az ősei czimert szétörthetik,
Ott áll a kocsni négy paripával
És a koporsót reá teszik.

S halad a menet kímért lépésben,
Követi gyászbán nagy sokaság;
Sörényük is csak alig hogy lebben,
Búsán ballagnak a paripák.
Csüggedt fejkön, akár gyászfátyol,
Lengnek a tollak bánatosan,
S a lombjavesztett fasoron által
Busongó sóhaj általusan.

A temetőnek már fala csillan,
Rövid pár lépés csak oda még,
S íme egy lónak a szeme villan,
Talpa alatt a föld foga ég.
Füleit hegyzi, magába szökken,
S a többi is mind száguld vele,
Mikéntha őz névül versenyben
Mehalt uroknak a szelleme.

Zugva süvöltnek, mint nyíl a légben,
Mig, néed csak, végre, őh iszonyat,
Egybe zuhannak sírja tövében,
S szegény lovasnak élte szakad.
Halva is így tartotta szavát,
Igy ment a végső barriere;
A sírba más lépést halad át,
Ő oda is rohanó carrierbe!

Inczedy László.

A két ördög vára.

Történeti beszély.

Írta Eötvös Karoly.

(Folytatás.)

Hajnaldott immár. Hajnali esillagnak tüzes fénye sütött a szemébe, hagymási és indali kakasszót löbbölt a fülig a szellő. Ibojasszínű dolmányát kezdé felölteni a napkeleti egysark s az égi dolmányok peremén a havasok magas-

ról lemosolygott már a hajnalpírnak piros mosolygása.

Hús patakviz, hús reggeli szellő jó Patkós Dani szívéből kihajszolták az őrdögök haragnak fekete mómorát. Lova jó étvágygyal legelezett, harsogva harapta a duzzadó pázsítfüvet, Patkós Dani lovára tekintett.

Jó gondolat ötlött az agyába.

Lovának is kell pihenés, jó magának is kell okos meggondolás. A két Ördög most várában alszik, két éjszaka nem aludta ki magát, száz haramia őrzi álmuknak nyugodalmát, a várban őket megtámadni lehetetlen. Meg kell várni, míg fölbrednek s le kell őket csinálni a völgybe, a hasadék fenekére. Csak egyszer szemközt állhasson velük, nem kíván ő aztán segítséget sem istentől, sem ördögtől.

Pedig talán jó lenne segítséget kérni Thoroczky István főkapitány uramtól ő kegyelmestől. Egres felé, Magura felé pihent lován jó két óra alatt felrugtatna Toroczki várához. Tizenöt-husz jó kurucz legénynek mily könnyen kiszéketné ő a haramiákat a barlangvárból, mint a földi kutyát az odújából.

Nem. Ezt ő nem teszi. Ő Thoroczky uram ő kegyelmének szeme elé többé nem kerül. Míg a kis Susánnát meg nem szabadítja, szegényét, halálát keserűen meg nem boszulja: addig ő a két Ördög közeléből el nem távozik. Egyszer úgy is meg kell halni: hadd jöjjön tehát a veszedelem.

Lovát megfogta s gondosan megítátá. S aztán lassu lépésben elindult lefelé a patak mentén.

A hol a Voratitz belesörgedez a Hesdát patakába: ott találkozott napköltekor egy paterdi pakulárral. Haragos kérdésére azt felele a pakulár, hogy a két Ördög otthon van most, kétszarvu haramiák őrzik a Repedt-kőnél, istenes embernek nem lehet azokra még csak rá se nézni.

Patkós Dani ment a Repedt-kőhöz, be a sziklahasadékba, a kétszarvu haramiák elé.

De rossz volt az utja. Jeges zápor, rettenetes felhőszakadás rohant végig néhány nap előtt a sziklahasadékban, a járt utat elpusztítás omlott sziklák sima lapján minden lépten-nyomon megesusamlott az aczélpátkó. Patkós Dani lezárt lováról, megkötöte azt egy faághoz, s lovának mind a négy lábáról lefelezte a patkót. Pusztá kézzel tördelte el a patkószeget, nem kellett hozzá se vasfogó, se kalapács.

Igy ment tovább, mindig beljebb, mindig beljebb a rettenetes sziklatörnyök közé. Mordálya kéznél, kardja kiakasztva, rettenetes taglója jobb kezében. Minél közelebb jutott a két Ördög várához: annál jobban lobogott szívében tüzes harag lángja.

Egy sziklafordulatnál nagyot horkant lova, felvágta a fejét s nem akart előre mozdulni. Patkós Dani előre tekintett, s alig száz lépésre négy haramia állt előtte egy felig lombos beteg fa árnyékában. Fekete, bozontos, bivalyfeje mind a négynek s két rettenetes bikaszarva két haramiának. Vastag nyelvű eles dárda, mordály az övben, hosszú kés a tüsző mellett mind a négynek. Ezekről ijedt meg Patkós Dani lova.

De nem ijedt meg Patkós Dani.

Rövidre fogta a kantárszárát, vasmarkába szorítá a taglót, s lassu lépésekkel ment a haramiák felé. A ló futt, tüszőgött, nyugtalanul vagdalt, de a kegyetlen túrszorítás alatt csak ment előre. Patkós Dani le nem vette szeméit a rabló népről és csak arra vigyázott, hogy lova a hasadékba bele ne essék.

Midőn már ötven lépésnyire volt a haramiáktól, odakiáltott hozzá az egyik haramia vastag ökorhangon:

— Megállj te barom, mit akarsz itt nálunk?

Dutzu volt ez, a kétszarvu haramiák vezetje. Ő találta ki, hogy jámbor, veszendő lelkek reméleteit miként lehet bivalybört és bikaszarv haramiafejre kötni. Ő őrizte most e helyütt a sziklahasadékot, a várhoz vezető ösvényt.

Patkós Dani egy szót sem szólt, csak ment előre.

Egyik haramia nagyot füttyentett. A fütty hangjára valahonnan a sziklák mögül iszonyu túlökhang bömbölt végig a völgyön. Nyilván jeladás volt ez a várbeli haramiák részére.

A négy haramia előre szegezett dárdával állt készen. A bömbölő hangra felgaskodott a ló s reszelők testével nem akart előre menni. Patkós Dani belevágta sarkantyuját oldalába, s a ló fölnyerítve két iszonyu ugrással oda robbant a haramiák közé.

Patkós Dani kezében megvillant a tagló, s a kétszarvu Dutzu abban a szempillantásban összeszúrt aggyal feküdt le a ló lábai alá. Ugy lefeküdt, soha többé meg se mozdult.

E váratlan, e képzelhetlen támadásra két haramia rögtön leugrott egy sziklamélyedésbe, a harmadik pedig futni kezdett visszafelé. Patkós Dani egy ugrással elérte, a taglóját balkezébe véve, jobbajával tarkón ragadta s magához a levegőbe fölemelte a haramiát. A nyomorult pára csak hörgött és kapálózott, minden fegyverét kiejtette kezéből.

Patkós Dani megállítá lovát s iszonyu haraggal szólt hozzá:

— Szólj kutyá, mert odaváglak a sziklához, mint egy marok sárt. Hol a két Ördög?

A jó Daninak nem jutott eszébe, hogy vasmarkával egy megszoritá a rabló nyakát, hogy az akarva sem tudott volna egy istenes hangot kiejteni. Csak hörgött és csak nyöszörgött.

De újra szólt a túlökhang bömbölése. S mint mennydörgés: úgy rohogott végig százszoros visszhangja a szakadékos bércek hajlásai közt. A két Ördög vára ott tátogott már sötét odújával Patkós Dani közelében, s a Fekete Ördög és a Fehér Ördög onnan jött már alá hatvanadmagával rettenetes haragnak és gyilkos fegyvereknek hatalmával.

Patkós Dani jól látta a haramia-sereget, de azért meg nem ijedt. A gyámoltalan rablót, a ki kezében lögött, oda vágta lova lábához s ment szemközt, neki a két Ördögnek, neki a bizonyos halálnak.

A Fekete Ördög jött élen a seregnek. Egyetlen fegyvere volt a hosszonyelű iszonyu vas kalapács, melyet úgy forgatott félkezeivel, mint más a sima vesszőt. A sereg után lomhán lépkedett maga a Fehér Ördög dárdával és mordályokkal. Dárdáját mint valami nagy szálfát vonszolta maga után. A haramiák ujjongva, kiabálva, ugrándozva, botjaikat, dárdáikat, puskaikat emelgetve nagy szivajjal követték a két marczona vezért. Látták, hogy nekik fölöstökörre is kevés lesz az az egy szál kurucz vitéz.

Patkós Dani halavány arczezal, összevont szemöldökkel s összeszorított ajakkal közelgett lassan feléjük. Lovát egyenes sziklafal tövében vezete, hogy hátulról védve legyen. Ádáz szeméit le nem vette a Fekete Ördögről. A Fekete Ördög rabolta el Susánnáját. Ennek az egy embernek meg kell ma halni. Egyéb nem volt elméjében.

A Fekete Ördög tíz lépéssel megelőzte seregét. Lőtávolba érve megállt, dörgő kacagására fakadt a kalapácsára támaszkodva gunyolódó hangon szólt Patkós Danihoz:

— Én vagyok Vaszili Negru hej! Én vagyok a Fekete Ördög hej! Hát te féreg, ki vagy te, a ki meg mersz állani el előttem?

Patkós Dani elővette mordályát s egy szót sem szólvá ráltott a Fekete Ördögre.

A lövés nem talált.

— No még egyet, hadd nyelem el golyódat, szólt röhögve a Fekete Ördög.

Patkós Dani a súlyos mordályt oda vágta az Ördög melléhez. Az Ördög megrendült, felordított, de el nem esett. Vastag juhbőrczondrája megmenté őt a haláltól. De most aztán két kézre fogta fémházás kalapácsát.

Patkós Dani a kengyelből kivette lábait s nekiugrott a Fekete Ördögnek. A Fekete Ördög a kalapácsal s Patkós Dani a taglóval egyszerre suhintott. És abban a szempillantásban földön feküdt lö és ember egyaránt, mintha haragos villám ütött volna le mind a háromra egyszerre.

A Fekete Ördög suhintására Patkós Dani feleántotta lova fejét. Az iszonyu kalapácsütés a ló koponyáját száz darabra zúrt. A ló elesett s vele együtt Patkós Dani is. De az ő taglója a Fekete Ördög fejét úgy hasítá ketté, hogy egyik darabja ide zuhant, a másik amoda.

Patkós Dani rögtön felugrott s oda nézett a haramia-sereg. Ez a sereg, mintha föld nyílt volna meg előtte, eszevesztett bálussal meren nézte a borzasztó harezot s a Fekete Ördögnek iszonyu halálát. Még maga a Fehér Ördög is megremült, midőn a Fekete Ördög elesét látta.

Patkós Dani oda lépett a holttesthez és sarkantyuját belevágta a haramia arczába és egyik lábát rátette a kettéhasított főre és mély dörgő hangon mondá:

— Nesze pokol kutyája, nesze. Te voltál az, ki az én Susánnám elraboltad.

Magához jött a haramia-sereg. Rémitő morgással és istenkáromlással mozdult meg, hogy Patkós Danira rohanjon.

Patkós Dani rájuk nézett s rájuk ordított, mint a vihar:

— Hát ti is itt vagytok? Egyetek meg ezt a dögöt a veszesetek meg tőle.

Óriás erővel megfogta a holttestnek két lábfejét s felhajítva azt magasra, mint valami könnyű zakót, úgy vágta a haramiák közé. Öten-hatan összeestek a holttest sulya alatt.

A Fehér Ördög három ugrással ott termelt a haramiák élen. Dárdavégű szálfáját magasra emel s ráordított a rablókra:

— Előre bitangok, fogjátok le elevenen, mert különben összerágok benneteket.

S szálfájával oda mutatott Patkós Danira. De Patkós Dani most se ijedt meg. Hátát megvete a sziklafalhoz, s azt ugyan látta, hogy itt most már meg kell halni, de azért kardját balkezébe, taglóját jobbkezébe véve haragos szemekkel várta a haramiasereget. Még sürgette is őket:

— Ide jertek, épen ti kelletek nekem!

E pillanatban a távolból újra felhangzott a túlök bömbölése, s mikor az elnémult: messze, messze földről a túri határ felől trombitaszó harsogása hallszott, mintha csak katonák jöttek volna onnan felől.

(Folyt. követe.)

Csizmadia-műhely.

Biczó Géza rajza.

Csizmadia, még pedig törzsökös magyar csizmadia!

De van-e a kerek világon töltött káposzta és csizmadia szép Magyarországon kívül? — és ha netán volna is: madzaggal van annak — már t. i. a töltött káposztának, — mind a két vége bekötve. A mi pedig a más nemzetekből kikerült *lilygümürészeket* illeti, azoknak a titulusa a magyar csizmadia mellett csak — csizlik!

Ő kegyelme — a májstrom, — a magyar mestereimbek közt a leghumorosabb alak, s ezért a legnépszerűbb is. Nincs olyan újdonságot új kalendáriom, a melyben egy pár csiz-

ma'ia-anekdóta ne volna. Ugyan kinek jutna eszébe timárt pingálni, mikor csizmadiat pingálhat! De ám hadd meséljenek róla, hadd pingálják s hadd mosolyogják, az a mosoly mindig nagyon jóid; nincs abban annyi körövendő se, mint a mennyi eszír a dikés hegyére ferne, mert hát szeretve tiszteljük a csizmadia-czehet!

Oda kell nézni arra a képre, mily életből vett jelenet az, és milyen igaz! Azt az ágról-szakadt faczér vándorlegényt talán szocializtikus úfelmei a magyar ember veréhez nem vágó strikolásai útek ebbe a tőzgyökeres magyar műhelybe, méltó csodálkozására annak a bögyögalamb formájú barnapiros Tinikának, ki az ajtónyíláson belökintve, előbb bizonyosan szemérmesen pillantott Mihály bácsira, aztán észszehasonlítva ezt a nyalkán kipödrött bajuszu, még pongyolában is peckes ideált azal a ház közepén álló puruttya madárfejestövel, csak az Isten őrzi, hogy el nem kiáltja magát: «Uram ne vigy a kisertetbe, milyen maskara!»

Mihály, a legény, lelkemelő tudatával birván azon kezelfogható valóságnak, hogy a tulipános ládában a három sora ezüstgombbal díszes dolmány és a zsinóros magyar nadrág szépen kikéfelve várja a vasárnapi templomba menést, a ráncos száru nyikorgós eszima társaságban, — szánó egykedvűséggel pillant arra a rongyos pintlire, mely az úrességtől pötyögően lögg a vándorlegény hátán.

Májstrom nemes mesterségéhez illő tudakos ábrázattal vizsgálja a vándorkönyve talán még nemetországi subiezzkal karmolt ákombakomot, s teszi mintha nagyon értené; de ha nem érti is, valószínű, hogy böles ajkai ilyenforma válaszra fognak nyilani: «Nem léven fejelni való eszimaszár, — de meg itten nem levén módli az rámára varrott istübbi, menjen az helbergre; mert én ilyen német tudomány embernek való munkát nem adhatok, — vásári pedig itt nem készítettén.» — Kilátja az istenadából, hogy ennek a fejébe nem lábszállyal verték az nemes mesterség tudományát, mint ő a Peti inaséba. Azt se tudja ez a plundrás, mi fan terem az sárfúzfakéreg, meg az fordítófa; azt pedig, hogy miképen kölljön adodorintani az szurkos dratvának való fonalat, semmilletkepen föl nem érné véges német elméjével.

«No német sógor — gondolja a peckes Mihály — te se keozolsz a rézmustrával ezen a tőkén; de a czinkanalat se ütöd bele abba a tepertős turós csuszába, a mit gyöngyöm Tinikám az én notámat danolgtatva gyúrogat odakint a konyhán.»

Májsterné asszonyom is abban a hiszemben van, hogy a szeméből se néz jó ki ennek a nem tudom miféle szerzetnek; úgy találja, hogy jobb ennek odakünn, mint idebenn, s kitano-gatja a Peti gyereket, hogy aztán kisérje ki ki az utcaajtóig, nehogy a Bojszi lehuzza róla, a mi úgy is csak mintha igralomból fityegne a testén.

Biczó Géza rajza, melyet saját festménye után készített lapuk számára, éleken tünteti föl e jelenetet, melyhez hasonló bizonynyal nem egy fordul elő nagy Magyarországon. Dramai momentum van e szerencsésen gondolt genreképben, mely magyarzó szöveg nélkül is egész kis történetet jelenít meg a nező szem előtt. Nagy megfigyelő tehetség és gondos tanulmányra mutat az a tisztesség, melylyel e képen a csizmadiaműhely minden apróseprő szerzása, butora össze van válogatva. Az embernek szinte eszébe jut az a régi vers, mely így kezdődik:

«Ár, gnyász, lapos té,

Sámfá, kapta, karmentő» stb.

De az arczkifejezések is, kivált az öreg mestere, igen jellemzők s teljesen megmagyarázzák azt a lelki állapotot, melyben az egyes alakoknak hasonló körülmények között lenni kell.

Az angol parlament megnyitása.

Viktória angol királynő férje halála után meglehetősen visszavonult a nyilvánosságtól s még az állami ügyek elintézésénél megszokott szertartásokat is mellőzte. A londoni polgár évenként láthatja a lordmayer beigtatásánál szokásban levő szertartásokat, naponként gyönyörködhetik a törvénykezés ósvitatu eljárásában: de az állami szertartásokat ritkán láthatják, a parlamentet a királynő évtized óta alig kétszer nyitotta meg személyesen. Nem csoda

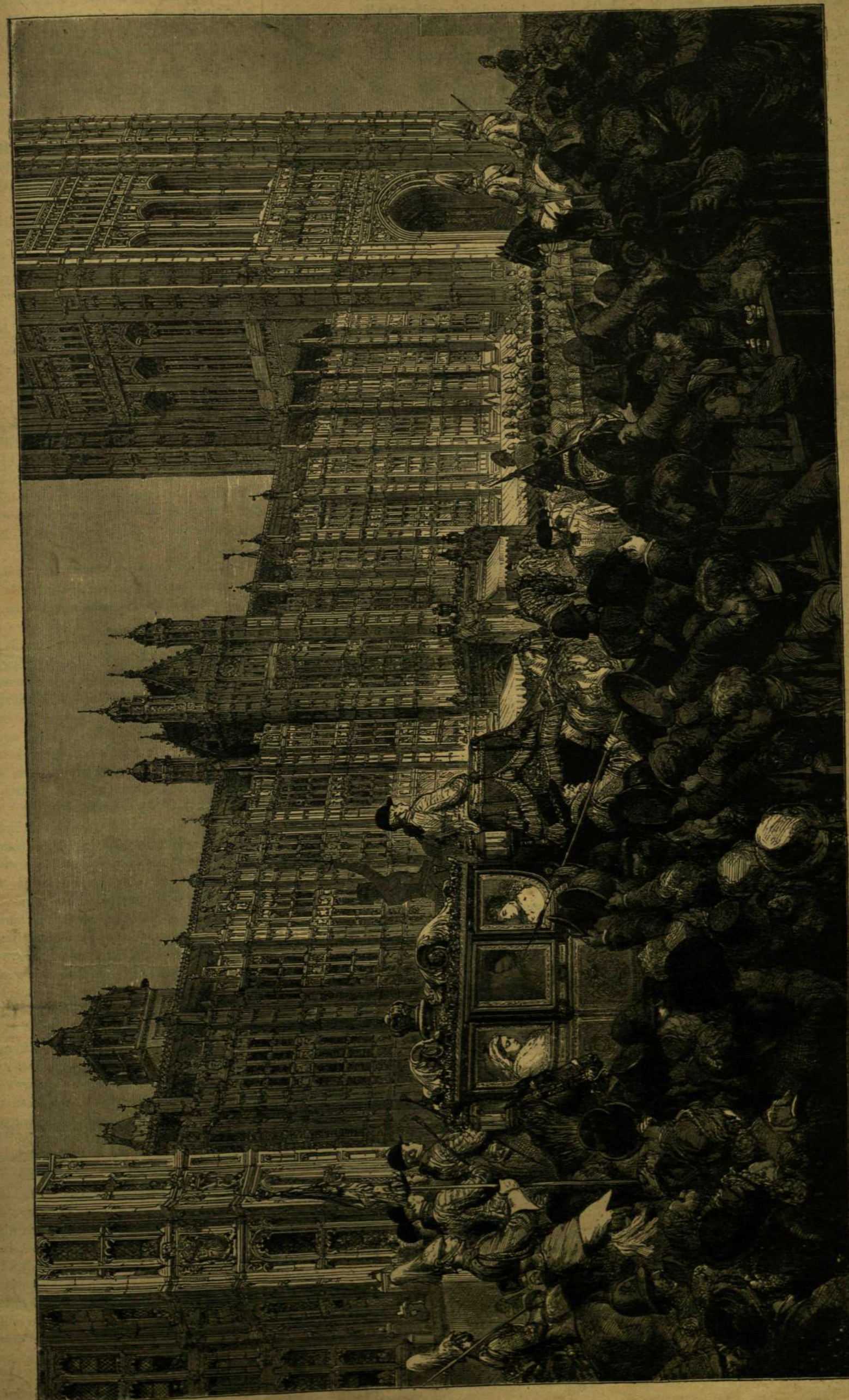

*Biczó Géza
Hilus 79.*

CSIZMADIA-MŰHELY. — BICZÓ GÉZA RAJZA.

AZ UTOLSÓ UT. (GRÓF SÁNDOR MÓRICZ TEMETÉSE.) — HERCZEG ODESCALCHI VIKTOR RAJZA.

AZ ANGOL KIRÁLYNŐ A PARLAMENT MEGNYITÁSÁRA MEGY.

ennélfogva, hogy midőn most a parlament új ülészakának megnyitása alkalmával azon hír terjedt el, hogy a legkevesebb s kellemebb («our most gracious») királyné saját személyében fog megjelenni a Westminster s Themse közt épült parlamenti palotában, s ez alkalommal az ősi szertartások egész pontosan fognak megtartatni; nem esoda, mondjuk, ha a Buckingham-palotától a parlamenti épületéig különben is alig pár száz önyi uton levő házak ablakaira valóságos árverést tartottak, s maga az ut már a kora reggeli órákban annyira el volt lepte néptömeggel, hogy korlátokat kellett felállítani a legkedveltebb királyné utjának lehetővé tétele végett.

A véletlen is kedvezett az ünnepélyeknek. Pár nappal előbb még oly óriási köd uralkodott London utcáiban, hogy a közlekedést fényes nappal is teljesen félbe kellett néha-néha szakítani, s e híres köd miatt még az ünnepély előtt való napon át is égtek az utcai lámpák; reggelre azonban, mintha a természet is hódolna a hatalmas britt birodalom uralkodójának, a nagy köd hirtelen elmúlt s csak oly ködös idő mutatkozott, melyben a napot is meg lehet látni s melyet a hálás londoni soha sem feled el «very beautiful day»-nak (igen gyönyörű nap) nevezi, minden ismerős elmondván ezt a szembe jövőknek napjában kétszer-háromszor.

A királyi menetet a testőrség egyik csapata nyitotta meg, utána jött hat állami kocsi, mind-egyik elé 6—8 sötét pelyő fogva s végül a királyné kocsija a nyolcz ismert fehér lóval. A hat első kocsiiban a királyné és Beatrix hercegnő udvarának tisztjei s a főudvarhölgyek ültek, kivén az utolsót, melyben Lipót herceg foglalt helyet. A királyi állam-kocsiban, mely ugy tűndöklött, mint a Hófékerke mesés kocsija, a királynéval Beatrix hercegnő s a főruhátárnoknő, Wellington hercegnő ültek.

A menetet a közönség ezrei élénk éljenzéssel fogadták mindenütt. Egy kis baj azonban mégis történt. York herceg szobra mellett ugyanis egyik ló hámla rendtelensége jött s míg a lovász megigazította, az egész díszes menetnek meg kellett állani. Bridport gróf ekkor az udvari kocsi ablakához lovagolt s a királynőnek megmagyarázta a késelem okát. A parlament azon kapujánál, hol a pecsek szoktak bemenni, ő felségét már újabb testőrséget s nagy számú tisztelgő küldöttség várta, s a Szent-Jakab ágúai hangosan hirdették, hogy a királynő belépett a házba.

A megnyitás szertartása s azon kis baleset, hogy a királynő főködtőjének egyik szalagja miatt a korona is megíngott egy percze fején, már ismertek olvasóink előtt, s most még csak azt kell megjegyeznünk, hogy az óriási tolongás daczára semmi baj és rendtelenség nem történt.

A nagymama.

Szívét édes-anyai gondja
Panaszatlan teherrel nyomja,
S gyászt von reá sok sirhalom;
S meg nem fogyasztja szive kínosét,
— Ha rá több terhet hozna is még —
Gond, veszteség, gyász, siralom.

Kik ösmerik e gazdag forrást,
Sokan üdülnék nála folyást,
Az unokák, vők és menyek. —
Kevés sziv van e nagy világon,
Mely így szerszen, mely így áldjon,
S hol így kinekes teremjenek!

Intés ennek tanács amannak,
Vigasz, ha gyászra híva vannak,
Kellő segély, kérés előtt;
Figyelme, gondja, lelke árja
Család-világát el-bejárja,
Mint napfény a völgyet s tetőt.

S mint a sugár a harminygyöngyben, —
Családi bú-, vagy örömkönyben
Az ő áldása ott ragyog; —
Hisz a kicsik bőlesője mellett,
Vagy a bimbó ha már kifejlett:
Ápolt kicsinyt, óvott nagyot.

Átélt most a multat újra,
Nem látszik a napet borúja,
A sziv derült, gazdag maradt;
— Mint ősz szakán, bár hervadás van,
Mi ránk maradt: a dús áldásban,
Érünk boldog tavaszt, nyarat.

S áldásait mint osztja széjjel!
Önzés nélkül, hűn, tiszta kézzel,
Jutalma a boldog tudat:
Hogy a kik itt övéi lettek,
Hűn örködött mindig felettük
S virággal hinté utjokat; —

Virággal, mely minden levéllel
Örök kínész gyümölcsöt érlel,
Táplál szivet, lelket, kedélyt, —
S gondos kezű hű ápolásra
Tovább tenyész, egy szivről másra,
S valóvá érlel sok reményt.

Lesz-e vajon érte hála,
Vagy itten azt fel nem találja?
— Nem kérde ezt, nem várja azt.
Bár terhes út az élet utja, —
De a ki ezt hűven befutja,
Ebben talál hálát, vigaszt.

Ily léleknek ki lett növeltje,
Ki a példát így szivől vette,
Oh, áldja Isten végtelen!
És áldja majd e sziv porát is. —
Ha itten nem bitorba járt is,
Ily sziv áldott — bárhol terem!

Szabó János.

Jelenről és jövőről.

(Kortörténelmi elmélkedés.)

A történelmi idők most mutat föl oly sokoldalú, gyors változást, átalakulást az emberiség életében, mint a minőt abban a legutóbbi három évtized alatt végre menni látunk.

Ugy vagyunk, mint az oly hegemászó turista, a ki míg a célpontul kitűzött legmagasb csúcs lejtőjén jár, öt-hat ezer láb magasságot haladva, aránylag keveset lát a szokatlanból; de a midőn a csúcsához közeledik, itt már minden lépésnél százszorosan fokozódik meglepetése. Az utolsó lépés pedig, melylyel meghaladta az egésznek áttekintését elzáró csúcsot, az előtte föltárló látvány gyönyörének összehívulása; de a midőn a csúcsához közeledik, itt már minden lépésnél százszorosan fokozódik meglepetése. Az utolsó lépés pedig, melylyel meghaladta az egésznek áttekintését elzáró csúcsot, az előtte föltárló látvány gyönyörének összehívulása; de a midőn a csúcsához közeledik, itt már minden lépésnél százszorosan fokozódik meglepetése.

A változások közt, melyek végre mentek, talán legjellemzőbb az, mely az élvezetek rendkívüli sokasodásának folytonos fokozódásában rejlik.

Ebből magyarázható korunk többi uralkodó vonásai közt a materializmus rohamos lábrakapása, az önzés, kapzsiság, a nyervág, a meggazdagodás iránti vágy görösösége, nyavalyatorós rángatózása, a létért való küzdelem undok marakodásá fajulása, és prózai végeredményében az általános éhesség ama tünete, mely a zsirosabb konczoktól távol eső elemeket a szédélges mindennemű csudálatos, bizarr, sokszor bűnös, olykor nevetésgazdag furfangjainak kieszelésére sarkantyuzza, kétségbeesett üzembe hajtja.

A vasuti közlekedés könnyűsége, ennek folytán az ipar rohamos fejlődése, érzéseink számára az élvezetek mérhetlen sokaságát tárja föl, melyek azelőtt mind nem léteztek, és a melyek ennél fogva a meggazdagodás ingernek hőmérőjét már-már a forrongó kergették föl.

Innen ama lázas tevékenység, munkásság mindenütt, a hová az ujkori polgárosultság lövelli hajnalsugarát — szemben az indolens mozdulatlansággal a távoli vad földrészekben, a hová a vasut még nem lopta be a haladás kovásztát.

Fölületes gondolkozók e szodé tevékenység okát az emberi nem szaporodásában keresik.

Minő óriási tévedés! Hogy korszerűleg számokban beszéljünk, az emberiség normális gyarapodásának 1%-a hogyan felelhetne meg e munkásság kétszereződött, tehát 100%-os, gyarapodásának?

Nem. A magyarázat nem itt van.

A vagyonosabb osztály, a földbirtokos, jó módú iparos, kereskedő, mai nap aránytalanul többet fogyaszt élvezi és luxus-cikkekben, mint azelőtt bármikor, Lucullus idejében. Mai nap már hátramaradt, dohos zuglány az olyan kisbirtokos, a ki nem látta Páris, Londont, Svájc hóhegyeit; valamire való commis vagy pénzér már beszél francziául vagy angolul; a divat időtartamának kategóriája egyre rövidebb; azelőtt egy pár év, ma egy hónap; kétségtelen még az is, hogy a mai mozgókéonyabb, tevékenyebb, izgultabb emberiség többet és — izlése nemesültével — jobbat is eszik.

Az élvezeti, luxus- és élelmi-cikknek fogyasztásának ily gyors és rohamos növekedése tehát az, mely megnehezíti a létért való küzdelmet, növeli a munkásságot, ha a közönséges ember, a kinek ez okok fürkészesére sem ideje, sem képessége, azt hiszi, hogy az emberiség száma pár évtized alatt megkétszereződött! Pedig csak a fogyasztás, és ennél fogva a keresztényeség, nagysága fujódott föl egyszerre kétszer akkorára, mint a megállapodás, mozdulatlanság boldogabb — vagy mert kevesebbet él, boldogtalanabb? — a hogy vesszük — korszakaiban.

A ki az emberiség életére Európában és Amerikában az összehasonlító történelem fellegmagaslatából képes betekinteni, az ugy találja, hogy e két földrészen egyszerre olyan ingerült nyüzsgés, izgás-mozgás támadt, mint egy erdei hangyabolyban, mikor azon egy pajkos gyerek ostonnal nehányzor jól keresztülvág. Mindenki ló-fut, szaladgál, lelkesedezve, lobogó hajakkal; mindenki siet, lázasan, eszeveszsetten, kétségbeesve, karambolozva, egymást föllökve; — élvezet után a birtokos, tőkeje szaporítása végett a bankár, kenyér utján a szegény ember, a kit a sors pórén hagyott s kezei vagy elméje munkájára utalt.

Ime korunk materialisztikus, önző, nyereszkező szellemének, a pénz legfőbb bálványának emelkedésének magyarázata, az általánosság és ennél fogva jogosulttá vált élveztvágy járványának dühöngővé fokozódásában.

És a mi ezt cselekszi, az a vasút. Ez amaz ostrom, melylyel a kor szelleme az emberiség hangyabolyán keresztülvág. A hová ennek hegye még el nem ért, Ázsia, Afrika közéjén, vagy a hol «csapása» még csak igen ritka, ott mindenfelé a tepsedés, szentelenség, megállapodás, ha nem hátramenés jeleivel találkozunk. És ez is egyszerűen egyik legkétségtelemőbb bizonyíték itt kifejezett állításunk igazsága mellett, szemben amaz ellentéttel, hogy a hol a vágány végignyulik, alatta, körülé egyszerre fölserken a vér s piros életűdéséggel jelöli gyorsabb keringését.

Csak most látjuk, hogy az egész újabb korunk nincs oly fontos korszakalkotó találmánya mint a vasút. Akkor külső és belső, anyagi és alaki, erkölcsi és szellemi változást nem idézett elő sem a nyomda, sem a löpor.

Az arkádiai erkölcsöknek, patriarkális életnek egyszerre véget vet mindenütt. A luxus vágyát, mely eddig a főrend, a születés, a tőke arisztokráciájának kiváltsága volt, beviszi a középrenbe, a hol az kevésbé természetes, mert kevesebb hozzá a mód, és ennél fogva annak erkölcsében nagyobb rombolást visz végbe, mint ott, a hol annak kielégítése kevesebb erőködésbe kerül.

Bezzeg nem áll már vendéghajtó, zsinóros hajdu a magyar kisbirtokos kapufeljárójánál;

bezzeg nem veszik ki a vendég kocsiereket és nem dugják el a padlás ócska vasai közé, hogy a készülődő vendég azt meg ne találja! Hamarabb megcsik, hogy elfoglalják azt uzsorakamat vagy adóhátralék fejében...

Hac fonte derivata elades. Ebből magyarázható ki a korrupció oly gyors elharapódzásának tünete is.

Több élvezet, több fáradság. Több a csáb, — nehezebb az erény megőrzése.

Korunk egy oly hatásos buja szépség, ki inkább külső érzéki bajakkal ingerel, és inkább az érzékekre hat, mint a lélekre, ennél fogva hatásos gyújtóbb, általánosabb, hirtelenebb, mert erre nagyobb a fogékonyosság az emberekben, mint a mélyebb szellemi tulajdonok iránt. A mint egy kevésbé szép delnő, a kinek könnyebb volt erényét megőriznie, és ellenállani az arany nap-sugárnak, mely szűz Diana kebléről is leolvastja az örök havat.

Ugy vagyunk, mint az oly hajó legénysége, melyen huszan vannak, de csak 15 ember számára van eleség. A többinek ál- vagy erőszakos utakhoz kell folyamodnia, hogy el ne vesszen.

A ki szellemi vagy anyagi tőke fölött rendelkezik, az költsézik egyenes tisztességes uton; a ki ezek egyikével sem bír, az szédeleg, nyelgészkedik, s ha ez se megy, lop, csal, vagy — öngyilkossá lesz.

A tolvajoknak csak kisebb részét csinálja a hajlam, az alkalom; a nagyobb részét csinálja a — kényszerűség. Az emberiség erkölcs-mennyisége e szerint körülbelül mindig egyforma; csak hogy egyszer több a kísértés veszélye, mint másszor.

«Mindig így vált e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett.»

Innen ama különféle furfang, különösség, esodálattosság, rendkívüliség, melyek kitalálására az embereket a szükség kényszeríti.

Ez kutyával számoltat, amaz bolhat ekezeztet; ez egy gyermekben öli meg a szellemet, emlékezteterejének rendkívüli megfeszítésével; amaz magnetizál, s nemcsak egyeseknek, a kiken mutatóványait végzi, tekeri ki nyakát, de a midő közönség fogalmait is megzavarja. És nem minden hatóság főnöke universal genie, s nem itéli meg ugy e mutatóványokat, mint Nagy Sándor, a ki egy véka kölessel jutalmazta amaz egyént, a ki előtte azzal produkálta magát, hogy egy kölesszetet a tül lyukán át dobált.

De hát végre hova fog ez vezetni?

Mert ha való, hogy korunk anyagi és erkölcsi átalakulását a közlekedési eszközök alkalmazott gőzerő és az ebből eredő nagyobb élveztvágy okozza, akkor bizonyos az is, hogy ez az áram nem fog egyhamar visszafordulni, sőt rohamossága egyre fokozódik.

Hát bizony — mundus se expediet. Majd érvényesülni fog előbb-utóbb a világrend ama törvénye, hogy minden bajnak megvan a maga ellenszere, minden hatásnak a maga ellenhatása.

Ez okoskodás fonalat tovább gombolyítva, főbb vonásaiban kihimezhetjük magunk elé a jövő képét, és megállapíthatjuk, hogy a teljes átalakulás kifejlődése sokkal gyorsabb lesz, mint lázas tevékenységünk közepette gondoljuk.

Már is tapasztaljuk, hogy az emberiség idealizmusának legelsőbbje hirtelen lohad, és hatványozott sebességgel közeledik a föld, s a valódiság felé. Vesszük észre, hogy a haza, nemzetiség eszméi iránti lelkesedés nagyon hirtelen fogyatkozik. Mindinkább központtá kezd válni az egyén és annak érdeke.

«Mert immár elmula dicső korod, Epaminonda!» —

A fokozott és egyre rohamosabban fokozódó élveztvágyból eredő önzés, az ennek

sugallatából eredő egyéni érdek lassankint le fog venni a napi rendről minden magasabb — a tömeg prózáilag józan fellegósa szerint «barbár» — eszmét; szétveri a sajátlagos hazák, nemzetiségek fogalmának bilenseit, és az egyéni boldogulhatat általánosságának célját tüzi ki ama földadatul, melynek valóstítására törekednie kell.

A piramidok korától, melyben milliók csak azért éltek, hogy egy ember hiú szépségeért izzadva szenvedjenek és meghaljanak, mind-egyre távolabb érünk és illetőleg: annak túlsó szélsősége felé mindegyre inkább közeledünk.

Az emberi társadalom viharos háborgásának költői látványja közeledik lecsöndesedése, megülledése felé. A hullámesocok lesimulnak, a magasságok elenyésznek, az oceán szelcsöndje bekövetkezik, és helyreállítja színvonalának prózai, de tán boldogabb — egyenletességét. Az arisztokrata göbenágaskodó hullámpiramisok szétföredeznek ezeryni, milliónyi, egymással kedélyes, csöndes beszélgetésben sutogó, egyaránt csillogó, apró filiszteri habokká.

Az emberiség nem fog ismerni több nagyságot, csak egyet: önmagát, mely egyeséi boldogulhatása esélyeinek teljes egyformaságában végre csakugyan — egy emberré válik.

Az egy akol állapot lehet prózai, és lehet, hogy e jóslat apostolának utódi, anának hirdetői nem mind óhajták teljesültét, de a jóslat teljesezni fog; feléje röpít bennünket fokozódó sebességgel, gőzerővel a — minden idők legnagyobb találmánya, a — vasút!

Mikor a sikon, hegyszakadékok közt a hajdankori hitrege sárkányának megtestesülése, egy-egy füstölő, sziporkahányó, tüzes szemű mozdony rohog el előttünk, hosszú kocsisor-vonattal, bármi szokott e mindennapi látvány, a legfölvilágosultabb, babonamentes elme meglepetve áll meg, félbehagyja bármi foglalkozását, s nem foszthatja meg magát a betelhetlen élveztől, hogy szemével kövesse e rendkívüli tüneeményt, s egy bizonyos, az illető egyén értelmi fokozatához képest több-kevesebb homályos sejtelen behatása alatt, merengve ne nézzen utána, míg az eltűnik előtte a távol ködében.

Nem esoda! Ne szégyelje senki e naivnak tetsző esodátolat. Mert a sejtelen, mely ezt fölkelte, még homályosságában is nagy és megrendítő, mert nem egyéb az, mint a gondolat, hogy maga előtt látta — minden idők legnagyobb profétáját!

Vajda János.

Az albánok.

A Balkán-félsziget őslakói, az albánok még mindig beszélgetnek magukról. Skipetároknak, «susiaknak» nevezik őket magukat és van is alapja ez elnevezésnek. A hozzáférhetetlen havasokban van hazájuk s ép ugy szeretnek a rangos hegyek szirtjei között feszkelni, mint a sasok, a melyekhez hasonlítani szokták magukat. Nem szeretnek másnak kéznél tartják, hogy állani s fegyverüket mindig között tartják, hogy alkalmilag használhassák. A skipetárok tették le legutóljára a fegyvert a török hatalommal szemben, s bár részben meghódoltak a toleróknak, azért az albán nép egy része ma is függetlenül él hegyeiben; a meghódolt rész is csak akkor hódol, ha kedve tartja.

Az albánok a Balkán-félsziget legregibb lakói; a görögök előtt telepedtek le mai hazájukban, mely hajdan Maezoniát is magában foglalta. Akkor pelazgoknak neveztek magukat, s a régi görögök műveltségük, leginkább azonban vallásuk jó részét is nekik köszönhetik. Nagy Sándort is az ő őseiknek tartják; az ő nemzetiségükből való volt a Rómát rettegető Pyrrhus; de legnagyobb büszkeséggel említik az albánok Skander bégét, az ő nemzeti hőst, ki a török udvarban növekedett ugyan, de csak addig játsza a portyáit emberének szerepét, míg elég hatalomra tett szert, hogy visszafog-

lalja atyjának örökét, Krójt, és vele az albánok fölötti uralmat. Skander bég azután harminczhárom ütközetet vívott a törökök ellen s mindig győztes maradt. Halála után az albánok egy része török uralom alá jutott.

Volt még egy kiváló hőst, e század elején: Tepeleni Ali pasa, Janina kormányzója, ki függetlenné tette magát a portától, zsehében hordotta a konstantinápolyi pasákat, kik fizetett emberei voltak, s királyi hatalommal uralkodott. Árulás és zsugoriság buktatta meg és vette fejét a zsarnok albánok. Azóta is több-kevesebb szereccével sikerült egy-egy albán főnöknek dacolni a török hatalommal.

Az albánok független törzsei közt első helyen állnak az Albánia északi részén lakó miriditák, vagy magyarul jónapok (mir dite = jó napot), mert a Rigómezőn vívott híres ütközet reggelén, midőn mint a törökök szövetségesei jelentek meg, a szultán albán nyelven, «mir dite» köszöntéssel üdvözölte fejedelmüket, s azóta a jó vég előjelét kifejező névvel illetik magukat. Vallásra nézve keresztény katolikuskok, az albánok törzsei között legnagyobb számmal vannak. Fejedelmük Prek elnevezéssel mint független ur kormányozza őket.

A többi törzsek közül mint leghatalmasabbakat említhetjük a hoti, klementi és csukigin törzseket.

Az összes albán törzsek két főcsoportra oszlanak, a ghek és toszk csoportra, melyek viseletre, erkölcsre, életmódra nagyon különböznek egymástól. De mindkét csoport albán törzsei megegyeznek egymással vadászában, vendégszeretben, daczos önhittségben, függetlenségi vágyban és rettenthetetlen hősiességben.

Az albán leginkább hegyekben szeret tanynázni, rajongva szereti a rengeteg hegyeket, melyeknek minden rejtékét ismeri és szükség idején fölkeresi; de azért mégis kicsalatta magát a rónára, a Drintól a Moraváig elterülő vidékre, hová a török kormány politikai okokból az albánok egy jó részét letelepítette, hogy a szláv nép összefügő zömét megbontsa általuk.

Djakova, Prizren és Pristina lettek újabb időben az albánok politika mozgalmainak gyűlöhelyei. Prizrenben székelt a hirhetté vált albán liga, mely Albániának függetlenségét hangoztatja, nem törődik sem az európai hatalmakkal, sem a török kormányval, annál kevesebbe Ahmed Mukhtar pasával. Nem akar hallani a berlini kongresszusnak azon végzéséről, hogy Albánia egy szép része Montenegróhoz kapcsolassék, ahhoz a köves országhoz, melynek még vadabb népeivel századok óta élethalál-harozot vívnak az albánok.

Prizren szépen épült város, a Drin folyó partján és a Sardagh éjszaki lejtőjén. Egykor szerbek lakták; de midőn ezek 1689-ben Arzen ipeki pátriárkha vezetés alatt Magyarországra vándoroltak, albánok foglalták el helyüket és azóta hatalmas bástyát emeltek itt magoknak a szlávok ellen.

Az albánok ez erős városa már gyakran volt zavargások és féktelenkedések színhelye. Mint a kosszovói vilajet székhelye a török válnak is lakhelye; de bár meglehetősen számú katonaságot is tart ott a török kormány, azért az albánok mégis csak azt teszik, a mi nekik tetszik. Az albánok nem ismerik el a tauizmatot, mely az igazságszolgáltatást szabályozza. A törzsszerkezet még ma is érvényben van náluk, s a török kormány csak névleg ura az országnak; a valódi urak az egyes törzsfők, kik maguk szolgáltatnak igazságot és látnak törvényt a maguk régi szokása szerint. Az albánokkal nem jó tréfálni, nem értenek ők a kedélyeskedéshez; mindig összerángolt homlokkal, komoly tekintettel és arcukon durva daczal látni őket; mosolyt csak igen ritkán lát az ember arcukon.

E sorok írójának bő alkalma volt az albánokkal hazájukban és másutt is találkozni. Mint eredeti és érdekes népet tanulmány tárgyává is tette őket; de gyanakodó magatartásuk és zarkózott mogorva természetük nem nagyon engedte őket megközelíteni.

A dalt és éneket vendékvilágot szeretik; népköltészetük gazdag, habár nem is jelent meg sok terméke nyomtatásban. A dalokat rendszeren három hűru gitár pengetése mellett igen egyhangu dallammal énekelik.

Egy utazás alkalmával egy albán karaván szállt hajóra és helyet foglalva a hajó födelzetén, az egész öt napi ut alatt reggeltől késő estig

folytonosan énekeltek. Egyik szolót énekel, körülbelül egy versszakot, mialatt négyen-öten folytonosan csak ümmögnek, mintha méhek donganának; azután rákezd az egész társaság a refrain, mely két-három hangváltozatban mozog és ümmögéssel kísérik.

Képünkön egy négy tagból álló társaság látható, kik zene-kíséret mellett énekelnek. Skodra (Skutári) vidékéről való ghek törzsbeli keresztények, mint ruhájuk is mutatja.

A déli vidék toszk albánjai számrétü fehér szoknyát és aransujtással kivarrott veres mell-

leg a british Muzeuumban őrzetik. *Niépce*, ki Kewben London mellett élt, e találmányát bemutatta a londoni Royal Societynek, de az nem akarta azt megvizsgáltatni. Ezek mulva Daguerre találmánya után az Angliában lakó francia föltaláló nevét is előterbe hozta s az angol tudós társaság titkára s a híres Fáraday bizonyítására elismerték elsőségét s fia a francia kormánytól nyugdíjat kapott. A kewi képet keleti földszurokkal készítették, míg Daguerre fényképe ezüst segítségével jött létre s a kettő igen különbözik egymástól.

* A telefon sakkjátékra legelőször Angliában használták fel Brighton és Littlehampton között. A

haladta meg. Legtöbb ezek közül (114) özvegyasszony, 40 özvegy ember, 22 vén kisasszony, 10 asszony, 5 aglegény s 3 nős ember.

* Az asztrakháni pestis, mely a mult év elején januártól aprilisig terjedt, nemrég megjelent hivatalos tudósítások szerint az orosz kormánynak 800,000 arany forintba került; e költség felét az őrségek és zárvaok okozták, az orvosok fizetése 100,000 frtba került. A kiadásokba az indirekt kár ok természetesen nincsenek betudva.

* Afrika iránt a francziáknál igen nagy érdeklődés mutatkozik utóbbi időkben. Párisban «Sahara» című külön lap jelenik meg, mely kizárólag afrikai

KÉPEK ALBÁNIÁBÓL.

SKUTÁRI-VIDÉKI KERESZTÉNY ALBÁNCOK.

PRIZREN, AZ ALBÁN LIGA SZÉKHELYE.

lényt hordanak; fejükön a fejről nagy fekete bojt csüng alá; míg az éjszakai ghek albánok térdig bő, azon alul szűk abaposztó nadrágot és bocskort viselnek. A pisztolyok és handszárak elmaradhatlanok az albánok övéből. Ezeket már gyermekkorukban kezdik viselni.

Erődi Bela.

Egyveleg.

* A legelső fénykép, melyet Angliában *Niépce* Nikofor 1827-ben vagy 1828-ban készített, jelen-

25 angol mértföldnyi távolban ülő felek igen kényelmesen közlekedtek ily uton egymással.

* A párisi lakos napi eledelét egy francia lap szerint a statisztikai kimutatások alapján a következőkben lehetne megállapítani: 1 font 5¹/₄ lat hus, 4 font zöldség, 2¹/₂ lat vaj, ugyanannyi tojás, 1¹/₂ lat sajt, 9 lat gyümölcs, 1¹/₂ lat kávé, 40 lat cukor, 10 lat nyalánkság. A szeszes italok naponként egy lakosnak 6 krajczárba kerülnek, jég s ásványvíz 2 krajczárba. Az egész éven elfogyasztanak 292¹/₂ millió kilo kenyert, 24 millió kilo húst, 28 millió kilo halat s 42¹/₂ millió gallon tejet.

* A száz évet Párisban jelenleg 194 élő egyén

ügyekkel foglalkozik. Olivier nevű francia mérnök nagy expedícióra indul a tartomány belsejébe. Dakartól a Rio-Grande-on akar fölhatolni, míg lehetséges, s azután száraz földön eljutni a Nigerrig s ezen le egészen a tengerre.

* A híres Tichborne-pörben a királyi ügyész jelentése, mely az ügyet az ál Tichborne elfogatásától elítélte, előadja, több ől hosszú pergamenre van sürdén írva, másolata 1324 lapból áll s 5838 sort s 95,688 szót tartalmaz. E jelentés megvizsgálása s esetleg kiegészítése is sok időt fog még igénybe venni.

VASÁRNAPI LEVEL

SZOMSZÉDOK.

— február 19. —

Ősi törvényeink hármak könyvében a «szomszéd» egy külön fejelet, melynek egyik szakasza föntartja a régibb telepítvényesnek tiltakozását, vonatkozólag beleegyezését arra nézve: az ő háza mellett szabad-e az új telepítvényesnek építkeznie.

Ez a jog nem fakadt a magyar ember természetéből; azt jó Werbőczy a római kodexből ültette át; a minthogy ez a vigyázatos paragrafus jobban is talál a latin fajhoz. Azt csodálom inkább, hogy régi törvényeink sorában nem foglaltatik olyan cikkely, mely az építkezőt arra szorítja, hogy szomszédja háza mellé tartozik a magáét oda rakatni; mert mit ér az olyan szomszédjog, mikor nincs hozzávaló szomszéd, a kin gyakorolhassa? S valóban, csak irott mogorvaság is volt ez a törvény mindenha Magyarországon. Magam is tudok rá példát gyermekéveimből, hogy a régibb lakó az újnak a maga telkéből hasított ki egy darabot, csak azért, hogy mentől közelebb kerüljenek egymáshoz. Sőt még az elvlasztó kerítésbe ajtó is vágta, hogy a kölcsönös látogatás mentől kényelmesebb legyen.

Az így elejtett szomszédjoggal együtt járt a szomszéd kötelessége is: a szolgálat. Lazán fogták azt is nagyon. Sohasem követelték, mert sohasem tagadták meg. Hányan jártunk el Dabason a Gábor kisasszony kutyára, a kevesek egyikére, a melyben jó ize volt az ivóvíznek. S mekkora dulakodás, zaj esett a göresös fűzfa alatt köztünk gyerekek és cselédek közt! S nem egy virághokrát, nem egy csibéjét tapostuk el az öreg, fehér haju, vékonyka nemes kisasszonynak! Ilyenkor a lábával kirugta a saráglyát s kezébe fogja a czirok-seprőt, megfenyegtetett s összeszidott rajtunk minden meleg részt. Hanem azért soha eszébe nem jutott megvonni tőlünk a kuriáján felbuzgó édes víz jótéményét; az isten áldja meg érte még haló porában is. Hát tekintetes, nemes, nemzeti és vitéz alsó- és felső-dabasi Halász Mihály uram udvarán hány szénás, szalmás szekeret vontattak át, a mely mind a másé volt! Országutat vágott arra magának mindenki, a ki sajnálta a kerülő utat, s országutnak is hagyta meg a jó ur. Lát legalább az ambitusáról idegent is.

A szomszédasszonyok, már ezek hamarabb összeszólalkoztak. A sövény alatt lyukat vájt a kutya, a kotlós meg tágabba kaparta, segített benne a macska, széthányta a sok hancuzozó gyerekek — s már most ezen a főlk országutján barátságosan látogatott el egymáshoz a tömredék baromfi. A Herédiné búbosa — az asszonya ráismert a kodácsolásáról — a Varjasné padlásán tojt, ennek a kendermagosa meg a Herédié szénás boglyájának a tövébe. Jérece, liba is akárhány maradt el esti inventariumkor; ezek is bizonyosan a szomszédban keresték a hazájukat. A mi elég ok volt a háborura. S hadviselő nagyhatalmasságok békeszövevénykor könnyebb szerezni váltották ki egymás közt a ratifikációkat, mint a két szomszédasszony az egymás eltevelyedett jószágát. Tyukpör és vasárnapi verekedés: ezekben a kauzában ragyogtatta bölcsességét a szolgabíró, s látott is törvényt, hogy a fel, ha megnyerte a pört, elvesztette bele a tyukját, mert ez közben elszabadult a hajduné konyhájára; a vádlott a verekedőt meg addig csapatta, a míg olyan magával tehetetlen lett, mint a vádló. Fiat justitia, perat mundus.

De ezek a szomszédosság ragyogó napjának apró foltjai. Többet ér egy jó szomszéd a rossz testvéremél, tartja a nép. Ma Peták Ambrusné asszony kovászszal segíti ki Szabó Dávidné asszonyomat, holnap meg az emezt egy kis sárga földdel. Búban örömben részesek. Emlékszem, hogy gyermekágyat fekdüvén épen Petákné, kint az udvarban a férj koporsója fölött Szabóné zokogott, ez siratta el a Petákné urat.

A «szomszédnak» minálunk mellékértelme is van, mint az «atyafinak»; így szoktuk mi szólítani tót barátunkat; («zatyafi») — s mint a «sógornak», a mely névvel a németet illetjük; egymást «komá»-nak hívja a magyar; a «szomszéd» alatt pedig a zsidót érti s nevezte addig s annyiszor, a míg, antisemita Istóczy bánatára, igazán sok magyarnak lett a szomszédja, nem csak bent a portán, hanem kívül a «nemesi birtokon» is, mint érdemes és tanulmányos Tojás Dániel mondaná.

A szomszédosság a fővárosban ugyanegy alapszinen, de más árnyalatokban mutatkozik. Az itteni építési módor az ő körülörmázos emeleivel, valami szellős, barátságos, derült kifejezést ad a háznak. Az új Bécs lakói, angol s északnémet példára, szintén elkülönöznek már egymástól. Sydenhamban, a hol a munkások városa kezdődik, minden család egy egész házat foglal el; tőlünk északra Németországban meg, ha egy földel alatt is, de saját bejáróval bíró osztályokban lakik a munkás. Nálunk szabadon egymás mellett, elvlasztó közfal nélkül. Egy kapun jár be, egy folyosón közlekedik mindannyia. Meg van adva módja a barátságos érintkezésnek s az összeveszésnek egyaránt. A külön lakók nehezen kapnak össze, de nehezen is békülnek ki. Ez okból a közel szomszédosság nem is tűri a hosszas haragot. Mint a sajtoszabadságról mondják, hogy az általa ütött sebet ki is gyógyítja: azonképen a közös folyosó is, annyi összekozódásnak oka és színhelye, módot nyújt a gyors engesztelődésre is.

De a munkás osztály fölött levő társadalmi réteg, inkább hajolva a nyugati szokáshoz, az elkülönítést keresi. Jobb izlésével, európai fölfogásával már nem bírja összeegyeztetni, hogy, a kinek tetszik, bele nézhessen a konyhájába, mit főz ma; vagy hogy udvari szobájának ablaka alatt reggelenként, bár kötényével gyöngéden letakarva, a szomszédok nevelt szobalánya kimondhatatlan dolgokat csempészzen a közös receptaculum felé.

Valami keleti szokás maradványa következtében az új féltől megvárják, hogy a szomszédjainál látogatást tegyen, s bizony a barátságatlanság s «büszkeség» hírébe keveredik, a ki e keleti szokásnak nem adóz. A ház tulajdonosa meg, minden kenyeskedés nélkül, megvárja, mint a följebbvaló irányában tartozó hódolatot, hogy neki minden lakó illedelmesen köszönjön. Mert hiszen a háziurasság, az ő patriarkhális fogalma szerint, méltóság, s hogy pénzért lakást ad, merő nagylelkűség tőle. Hogy újabbban a háztulajdonos kezd köszönetni, ez nyilván annak a jele, hogy ő is modernebb lett; a rágalmozók szerint ez udvariasság okát abban kell keresni, mert megszűnt a lakás-inség, a bő időknek ez a boldog nyavalyája.

Ha az új lakó elmulasztja a vele egy folyosóbelieket meglátogatni: elmegy a hegy Mohamedhez; meglátogatják őt. Jozegim erre a szomszédosság. Lehet itt rokonod, régi barátod: de az, hogy meglátogasd, csak nagysókára, talán sohasem jut eszébe. A távolság, a társadalmi élet alkalmatlan követelése megnehezítik rád nézve a közeledést. De ha új lakó vagy, könnyen teszesz és kapsz látogatást; gyorsan szerzesz barátot, a kiről, ha egyszer valamely évnegyedi szent elválaszt benneteket egymástól,

hirt sem hallasz többé s csak valamikor nagyon későn tudod meg, hogy meghalt, képviselő lett, vagy más valami módon ment tönkre.

A vékony közfal az első közvetítő. Egy reggel megpendül a szomszédasszony hangja. Kifogása van valaki ellen. Ugyan mi lehet már? Nem szokásod, de, ha már így hozzák eléd, hát odafigyelsz; talán nem is hallgatózol, csak hallgatsz — s hallgatván, megkülönböztetsz a falon átható minden egyes szót, főleg ha nem suttogva ejtik. Hát biz odaát aféle házi jelenet folyik; az asszony félti férjem uramat; ez visszavág a rossz háztartással; zokogás; a gyermek elnyekentti magát; sohaj; kérlelő köhmités; esők czuppanata, nyilván a böleső felett; szent a béke.

A fiatal mama, a házi orvos rendeletére, tíz perczig meghorodoztatja a babát a friss levegőn; ugyanakkor a szomszédban porolják a szőnyegyet; nem is poros; de hátha meglátják a szép darabot s megirigylük; ez is ér valamit. A piczi babának a kis leánykával czukrot küldenek; a mama szabadkozik, hogy a gyermeknek megtiltották az édességet; de hiszen ez mellékes is, a piczinykének szabad nem szabad-e az édességet szopogatni. Födolog a megismerkedés, ez pedig szerencsésen megesett; hogy a szomszédasszonynak szintén tetszik-e annyit szenvedni a cselédektől, a sváb-bogártól, egértől? Tud jeles feregport; ajánl uj liszt- s petroleum-forrást, a hol egy krajczárral olesóbban mérük; igaz, hogy a vizivárosban van. Tud kitűnő varróút is, meg nem is marad meg ebben a lakásban, a háziur még csak egy szöveget sem adott a magáéból, meg ha valamit kívül hagy az ambituson... a tíz percz elmúlt, az új ismerősök elválnak s másnap a kis lány szőnyeges mamája a szopós mamájához beküld, adna neki kölcsön egy kis ciztromlevet meg három tojást.

Amodább, a hátulsó, ugynevezett vízfordó lépcső mellett, két kis fiú összeverekedik. A két papa kirohan, összetiszteli az egymás esemetjét «betyárnak», s mikor mély lenézéssel fordulnak el egymástól, a két kölyök, az apja vállán keresztül, tökéletesen kibékülve, délutánra találkozára ígérkezik.

A szomszédasszonyok régi ismerősök már, s az illető férj urak még nem is találkoztak; de azért annál alaposabban tudják az egymás körülményeit; egyik sokkal többet hall a másik dolgai felől, mint a mennyit hosszas összeköttetés után bevallottak volna. De míg ezek csak este találkoznak, az asszonyok napjában minduntalan. Az egyik kelméjét megmutogatni, mikor a folyosó fele útján találkozik vele a másik; ez meg a befőtt birsalmával jött dicsekedni; a leve akár a hig arany s a gyümölcs ezikeiből ki van szedve minden köves rész; a férje roppant szereti a birsalmát, maga meg csak a somot; annak a leve meg valóságos bitor. Mindjárt kihozza, azt is megmutatja. Hozzajók csatlakozik a harmadik; ennek épen most sült ki a fánkja; milyen foszlós, könnyű! Akár a pihe. Körül is kóstoltatja a villára szurt példányt.

Ugy megszokták, megszerették egymást! Nagyon jóra való asszonyka, mind a hány; csak egy van köztük, a ki nem olyan tökéletes — az, a ki jelen nines; s ilyenkor a másik kettő leszedi róla még a keresztvizet is. Roppant barátság fűzi össze mindnyájukat — a mikor egyszerre csak elköltöznek onnan és soha többé egymás híret nem veszik.

A nagyvárósi szomszédosság is jár szolgalmal: túrnöd kell, hogy fát aprózzanak a bal-táddal, hogy a vékony közfalba amonnan túlról akkora szöveget verjenek be, hogy a te szobádban lehull róla a kárpit, lepotyog a vakolat s leszédül a legnagyobbik s legdrágább festményed,

mely anyósod leánykori vonásait mutatja. Szolgalom az is, mikor vén zsupori szomszédod miatt vagy kénytelen fűteni, hogy megmentsed zongorádát a közből eső salonban, melyről azt hitted, hogy a két oldalszobából elég meleg fog jutni bele, számolva persze az alul fülön salon fölpárolgó melegére is. Ezembe jut az a két párisi diák, a kiknek betudták a negyedik emeleten lakó öreg ur kandallójának az ő szobájukon áthúzódó kürtjét. A két muzsafi csak lesi másnap a meleget, de nem akar jönni. Vaczogva maradnak meg a paplan alatt. Üvegükbe belefagytott a víz s ablakukon délvízi növényzet jeges kiadásban. Végre, magára rántva a takarót, az egyik fiu leront az öreghez, rá rivall, hogy fűtsön, mert ők fáznak odafent. Az öreg ur vonakodik. A diákok boszujokban vízetöntenek bele a csöbe, alant a kandalló medenczévé lesz, s isten tudja, hogy végződik a dolog, ha Fifine kisasszony, a tollfodorító grisetta a közbeeső ötödik emeletéről, nem lép fel közvetítőnek, bájos biztatásával ráfűtve az örege s vidám kacagásával fölmelegítve a fukat.

Csak az a vékony közfal ne volna! Ha már az ilyen hosszan tartó, arktikus tél nem bírja rá az építkezéseket, hogy vastagabb falat rakassanak: rá kellene hogy bírja őket a budapesti «bakfisi», az a kérelhetetlen anyányi lány, a kegyetlen szívű jérczike, a ki, a pedál folytonos használatával mellett, egy idült elhangoltságban szenvedő zongorát bökdös.

Alattam az a tizenöt éves kisasszony kiszámíthatatlan; játszik a nappal s az éjszaka minden órában. Ha a fiatal hölgynek bizonyos órái volnának, az ember az alatt legalább egyet fordulna, a kávéházban újságot olvasna — de a rettenetes szomszéd-asszonyka minduntalan zsong át a búrokon s a boldogtalan hangszer csuklóit és kapcsait az örökös ki-be csapkodástól nyilván meglódultak már. Schubert és Liszt Ferenc bizony meg nem álmodhatták, mekkora inség szakad a világra az által, hogy az egyik megkomponálta, a másik meg átírta azt az «Erlkönig»-et. A mi nagy hazánkia, mikor e transcriptiója mellé oda tette a befejező pontot, talán sejtette is, hogy a 14 és 50 év között ábrázoló hajadonok mind neki esnek majd s kárörvendve így kiálthatott föl Antoniuszsal:

... Most harapózzék el a metelyt;
Indulj s szakadj, a merre lesz utat!

Legalább az alulról fölfelé való keréketörés kinos műtételét végig ejtené meg rajtam az én fiatal szomszédokám; akkor legalább annyira tönkre volnék téve, hogy a következő executio gyötrelmei iránt eltompulnék. Eszében sincs! A zengő vallatás váratlanul, egy metsző diszonanciával szakad félbe, hogy tiz perc múlva minden közvetítő átmenet nélkül újból neki eredjen s vagy a rémkirály esábitó hangjai, vagy a megremült gyermek jajkiáltásai közé lökjön oda egész védtelen állapotban. Hogy a «bakfisi» közben miket művel: varr-é, olvas, rajzol, porol vagy csinostítja-e magát, azt nem tudom. Annyi bizonyos, hogy szokatlan, sajátos foglalkozás lehet az, mely anyi zenei félbeszakítást bír el. A *præsto agitator* remegő triolái megint azt hirdetik, hogy most mindjárt az a kérdés fog a házon végigjajogni: ily késő éjszakán ki lovagol erre a fiával? S borzongva nézek eleje ama pillanatra, midőn a rémkirály tettelegességre vetemedik s a gyermek fölsikolt: «Mein Vater, mein Vater, jettz fasst er mich an!» Ebben a zengő viharban ez az a percz, a mikor beüt a villám. A folyton ismétlődő *ges*, melyben apjához a gyermek fölajong; tekintetbe nem vétele ama csillagjelnek, mely a pedale pihenését parancsolja; az a hármás *f-fel* fűszerezett, jól megpaprikázott *il più presto possibile* s a *sempre tumultuoso*,

A TÉLI PALOTA SZENT-PÉTERVÁROTT.

mely az apa lovának ritmikus elvágatását olyan plasztikailag festi: mindez az én kisasszony szomszédom fehér, apró, gyalázatos, kedves ujjai alatt érthetetlen, pokoli zajjá szűrődik össze.

A legújabb építkezés megint visszater a szeretett vastag falakhoz; de más tekintetben egészen nyugatvári lesz: külvívásztja egymástól a feleket. Minden gyarló tulajdonságai mellett is, keleti vérünkhez inkább való a szomszédos, nyílt érintkezés. De hát mit csináljon az ember? Ezt ugy parancsolja a civilizáció, mint a hogy ránk hozta a zsebbevalót s a keztyűt.

Porzó.

A téli palota.

Az orosz czár rezidenciája új merényletnek volt színhelye e hó 17-én. Dynamittal, gázzal vagy Thomas-féle pokolgéppel légbé akarták röpíteni az egész czári családot, midőn ebédre összegyűl, s a czár most is, mint már négy ízben, csak a véletlennek köszönheti megmenekülését. A merénylet, melyhez hasonlót nem tud fölmutatni az összeesküvéses krónikája, az u. n. téli palotában történt, vagyis a czár azon kastélyában, melyben a téli nyolcz hónapot szokta tölteni Szent-Pétervárott.

E palota — Zimnij dvorec — egyike Pétervár legnagyobb szerű épületeinek terjedelmre is, fényre és pompára pedig mindenestre első. Nagy Péter czár idejében egyszerű ház állott helyén, mely Apraxin tengernagy volt, ki azt Péternek hagyományozta. Erzsébet czárné lebontotta e házat s 1754—62 között a helyén egy rengeteg palotát emeltetett, mely már téli palotának nevezetett. Ez azonban 1837-ben leégett, mikor is Miklós czár tizenkét hónap alatt újra építette a mostani téli palotát, ugy hogy 1839 húsztízán már bele költözhetett.

A vörhenyes köböl emelt óriás épület mintegy 8000 m² méternyi területet foglal el s 137 méternyi hosszoldalaival a tábori épület és a Nava balpartja felé néz, míg 106 méternyi hosszúsága közepdala a tengernagy épület felé fordul.

A Nava felől nagyszerű márványlépcső vezet a díszterem felé. A Szent-György fehérmárvány-teremből az 1812-iki hadjárati tábornokainak arcképeivel díszített csarnokba, ebből a fehérterembe jutunk, hol valamennyi kormányzósnak együtt találjuk a czimereit. A kisebb Péter-terem és a tábornagy terem után következik a palota legnagyobb terme: a Miklós-terem, mely csak rendkívüli ünnepélyes alkalmakkor nyílik meg.

A most uralkodó II. Sándor czár lakosztályában említésre méltó az aranyterem. A felső emelet egy nem igen terjedelmes helyiségében őrzik a koronázási jelvényeket, köztük azt a jogart, melynek hegyét Oroszország legnagyobb

194^{3/4} karatot nyomó s Katalin czárnó által 500,000 rubelen vásárolt gyémántja díszíti.

Van a téli palotának egy jelentéktelen külsejű helyisége, melyet még se lehet említés nélkül hagyni, ha e palotáról van szó. Egy kis, egyszerű szoba ez, csaknem szegényesnek mondható butorzzattal, a többi közt egy közönséges tábori ággyal előfüggöny nélkül. Itt történt az 1855. elején, hogy «Február tábornok áruóló leve», vagyis a hol Miklós czár elhunyt, rövid betegség után, melyet kezdetben egyszerű torokgyulladásnak tartottak. A szoba még ma is abban az állapotban van, mint volt akkor, midőn benne hatalmas lakója lelkét kiadta. Zsebkendője és keztyűje egy széken fekszik, egyenruhája az ajtó mögött lóg s irasztalan ott van még egy félbehagyott levél. Ott a toll is, melylyel a czár írni szokott, és a viasz, melylyel pecsételt.

Midőn a czarewna nőül ment az angol királyi herczeghez, s Ferenc József császár és király szentpétervári látogatása alkalmával, a téli palota valóságos tündér-palota volt a fényesebb-fényesebb ünnepélyek egész sorától. A hangversenyterem bálteremmé, a bálterem ebédlővé volt átalakítva. A hangversenyterem mögött a híres malachitterem is nyitva volt, melynek boltozatát malachitoszok tartják, s melyben egy óriási váza van elhelyezve. A tizezer gyertya által megvilágított nagy Nikolai-terem pálmagittelt volt átvarázsolva s hétszáz személyre várt a pálmák alatt dúsan terített asztal. Azaz, hogy apró kerek asztalkák, melyek mellett négy-hat tagú társaságok foglaltak helyet. Minden kis asztal fölé egy-egy pompás palma borult, melynél a Középtenger partjain se látni külön példányokat. A császárok valamivel nagyobb asztala a terem közepén volt elhelyezve. A pálmák közé pompás pázsittal, virággyákkal, ritka bokorokképekkel volt kitöltve, közébe kincseket érő szobrok és műtárgyak, porcellánok, bronzok, majolikák. Az asztalokon illatos róza, szegfű és jáczintból fűzött óriási esokrok képezték az asztaldíszítést nehéz vertezüst edényekben, a falak tele vadászati jelvényekkel. Az ezüstnemű remek példányokban volt képviselve s művészi kivitelével bámulatra ragadta az ahhoz értőket.

Egy régi magyar nyomtatvány.

A kopaszágná dicsireti.

(Végo.)

Ki legyen peng az oka, hogy akkor eszesül meg az ember, mikor meg kezd kopaszulni, noha nehéz a természetnek titkain kifejtését, de mind az által az embernek hozzáférek, in megmagyarázom.

A természetnek ilyen felfogása és szokása nagyon minden cselekedetben, hogy semmit hirtelen végeben nem viszen, és tökéletesen hamar el nem végez, hanem lassan lassan illendő gradusokon viszi végben. Mint az megtetszik az földi veteményekben és gyümölcsökben. Mert mind az fák, s mind a gabonának előszer gyökerek lézen, és után fűvé vagy gyenge vesszőkké változnak, az után virága lézen, végezetre gyümölcsöt terem, melyben nagyon

az mag, kiből viszontag fa és gyümölcs teremhet, és az utolsó vége és czélya a veteménynek. Szintén azoképpen az emberben is az okosság és bölcsesség üdövel lézen és nevededik. És mivel hogy a fő az okosság helye, azt előszer az természet ékesíti, miképpen az fák levelekkel, virágokkal: azoképpen az főt is hajjal. De miképpen az gyümölcs nem terem addig, az míg az virág és héában való levelek el nem hullanak: azoképpen az főben is addig nem lézen okosság, az míg ott a sűrő haj lézen. Azért mihelt látod, hogy valamely fő meg kezd kopaszulni, ottan tudjad, hogy az természet az okosságának ott készít helyet, és az olyan fő háza és lakó helye a bölcsességnek. Innen nagyon, hogy az isteni tudományban forgolódo böles férfiak, az papok és barátok, tudván azt, hogy nem fér össze az sűrő hajjal az bölcsesség, ha az természet hajat adott nékik is, önmagok szabad akaratok szerént megkoppasztják magokat, és nem csak az fejeken nyírnék pillist, hanem mind szakállukat, bajuszokat elberetváltatják. Ugyan ezent olvassuk az régi pogán bölesek felől is, mert azt írják az Egyiptombeli bölesek felől, kiknek tudományát még Mózes is tanulta, hogy nem csak szakállukat, hanem még szemöldöküket is, és minden szőrt testekről el nyirettek. Azért az erőszakkal lott kopaszágnak ilyen nagy haszna nagyon, mennyivel inkább böcsültebb az, kit ő maga az természet tézen kopaszá? Vélem peng, hogy ez böles embereket erre az cselekedetre vitte milyen gondolat. Az ember kis világának nevezetik, azért hogy valami nagyon ez széles világban, az mind rövid summában az emberben megtalálhatóak, és annak az nagy világnak ugy mint tükör és ábrázolja. És hogy az többiről most ne szóljunk, az feje hasonlatos a menyországhoz, mert miképpen az menyország kerek és gömbölyű, azoképpen az embernek feje is: és miképpen az menyben hét planeta nagyon, azoképpen az főben is az érzék nyésnek hét eszközi vadnak, az két szem, az két ful, az két orra lik és az száj. És miképpen az menyben laknak az angyalok és az bödog lelkek: azoképpen az emberi okosságnak lakó helye az fő. Annak okáért, mivel hogy az menyország igen sima és kopasz: azoképpen az bölesek azt itülték, hogy örömesben lakik az Istennek lelke és az bölcsesség az sima és kopasz főben, hogy sem az hajas és borzasban. Mert az alsó dolgoknak hasonlatosoknak kell lenni az felső és menyiekhez. Menyben peng semmi nincs hajas, szőrös, hanem minden kopasz, mind az hód, az nap és csillagok. Mert ha ki emlitené amaz csillagokat, kiket hajásoknak és üstökösöknek linak: azok ugyan nem csillagok, sem menyben nincsenek, hanem csak itt alatt az alsó égeben léznek, az fellegek felől, a száraz gőz, párából, büzből és füstlegésből, ki a földből megyen fel, és ott fen való melegégtől és az menyországának forgásától felgyülad és megég: az csillagok peng sem meg nem égne, sem el nem vesznek, amaz peng csak ideig tart, azért ugyan nem kell csillagoknak is mondani. De az szinte csillagoknak hívd is, megtetszik innét is, mely hasznos dolog az haj és üstök. Mert valamikor afféle hajas csillagok támadnak, sok nyavalyát és veszedelmet hoznak, éhséget, döghalált, szárazságot, szélvész, fejedelmeknek és főembereknek halálát jegyzik. De amaz kopasz csillagok az menyország is megékesítik, mindörökké is megmaradnak, és az éjjeli sötétségben is világosságot szerencze. A hód peng hogy kopasz legyen, csak abból is megtetszik, hogy köz példa beszédben is az kopaszokat, mikor látják, azt szokták mondani: ám felkolt az hód. Mert ugyanis szinte azoképpen telik meg és nevededik az hódnak világossága, miképpen az eszes embernek fejről hull le a haj. Legelőszer az hód csak olyan mint egy sarló, az után félj telik, végre teljességgel éppen világos. Szinte azoképpen az kopaszoknak is gyakorta előszer az homlokokról hull le a haj, az után lassan lassan elkopik az többi is, és végre olyan lézen mint egy teljes hód, és ugy fénylik mint az nap. Az fényesség peng és az világosság böcsültes és isteni természetéhez hasonló dolog, az fényességnek oka az simaság: de az fő nem lehet sima, sem fényes, az míg az haj ott lézen. Értik ezt a leánzók és ifju asszony-állatok, mert hogy szép és sima legyen homlokok, ki szokták tőtől szagatni az homlokokról és orcajokról a szőrt és haját, és ők magok megkoppasztják magokat, mert véssik eszokban, hogy a szőrösség ellenkezik az ékeséggel. Lám az ifju legények is, mentől frissebbek és szebbek akarnak lenni, annál gyakrabban nyiretik magokat, koppasztják, simítják fejeket.

De mindezek felette az egészségnek is használ az kopaszág, mert az kik vagy szem vagy fő fájástól félnek, elnyiretik hajokat, sőt az orvos doktorok is, az mely betegnek sűrő haja nagyon, elnyiretik. Innen nagyon, hogy az Egyiptombeliek az orvoságnak és egészségnek Istenét, az Aesculapiust, kopasz ábrázatban tisztelik. Melylyel azt akarták rövidesen jelteni, hogy az egészségnek megőrzésére és tartására nincsen jobb dolog az kopaszágnál. Mert az sok hajú emberek nedvesek, a nedvesség peng minden betegségöknek és gyenge erőtlenségöknek oka. Mert miképpen az magas hegyen vastag fák teremnek, hogy nem az völgyekben, a hol sok nedvesség nagyon: azoképpen a bőv haju emberek, erőtlének, az kopaszok peng, minthogy meleg és

száraz természetűek, sokkal vastagbak és többig élnek. Az vitézők rendnek is haszontalan az sok haj, ki ró egy szép historiat mondok, melyt irt meg az Lagus fia, Ptolomus, ki az nagy Sándornak fő hadnagyi közzül volt és annak utána Egyiptombeli király lott. Ez azért azt írja, hogy mikor legelőszer az Darius népével megvittanak, akkor az harczen egy Macedonian nagy hajú, szakálú vitéz, egy Persára futamodék, amaz töle éljede és jettében mind dardáját, paisát elhagyítja, kap az hajában, szakállában és annál fogva lerándítja a földre, ott kezdű vandozni és kirántván kardját elcsapja az fejét: ezt meglátja más Persa, attól meg más, és szinte azoképpen kezdének cselekedni, ugy annyira, hogy minden nagy hajú, szakálú megfutamodék, az kik peng idések és kopaszok voltak, csak azok állották meg helyeket, és azoknak emberséggel győzte meg akkor Sándor ellenségét. Azért az harczen után készültű fútata, és egy fél felé való pusztában menyén, barbályokat hívatá és mindennek elnyireté hajat s szakállát. Bezzeg osztán az után nem oly könnyen bírák meg a Sándor vitézt, hanem mindenben ők lőnek győzedelmek. Innen hiszem, hogy az Török is tanulták, hogy teljességgel el szokták minden hajokat beretválni, mert vették eszokban, hogy ártalmas az harczen. Ugyanis az ellenséget valami megretentni, mind sima és kopasz, ugy mint az sisak, pais, fegyver derék, kiknek villámlása és fényessége ijeszti meg az ellenséget. Azért sem vitéznek, sem férfianak nem jó a sok haj, az asszony-állatoknak adta az természet az hosszú hajat, de a mint szokták mondani, rövid elmét adott melléje, ő nékik való az haj, mert azt írják az tudós emberek, hogy soha egy asszony állat is nem kopaszul meg, hanem ha kinek betegségben hull el az haja, de az ismét megnő. A férfiak közzül peng a kit ugyan férfianak kell mondani, egy sem kerülheti el az kopaszúságot.

Azért valaki igen gyönyörködik hajában, azt irogatja, tisztítja minduntalan, az olyan asszony ember természetű, buja, házasságtörő, parázna természetű és afféle teljesség után jár. Mely féle embernél szidalmasb, ártalmasb és veszedelmesh nem lehet, belső ellenség, az közönséges társaságnak és az igaz szeretetnek felbontója. Mert az mely há szeretettel tartoznék az asszony férjének és magzatjának, azt álnokul töllök ellopja és magára téríti, kiért minden büntetésre, gyilólságra méltónak itiltetnek mindenkéül. Ilyen gyümölcse nagyon az tú szép, ékes nagy hajatoknak, uraim, kik az kopasz fejet csufojtákok. Jobb volna azért az közönséges bolond kösség itileit, ki mindenkor az rosszabbikat választja és annak tartja pártját, hátra vetnétek, és meggondolnátok, hogy az Isten és az természet az kopasz embert, kit sok ajándékival felékesített, nem csufaságn, hanem vezérül adta köztékben.

Augusztusnak 16. napján.

Irodalom és művészet.

A Franklin-társaság kiadásában újabban megjelentek:

Shakespeare-mesék. Írták Lamb Károly és Mária. Angolból fordította, bevezetéssel és Skakespeare életrajzával ellátta Mihály József, átnézte Volf György. Két kötet, ára 2 frt. — A nagy angol író színműveinek, melyek ugy a szerkesztés és külső forma, mint a benne kifejezett érzések és gondolatok mélysege miatt csak a felnőtt ember által érthetők igazán, oly alakba öltöztetése két kötet, mely megérthetőségüket a kevésbbé művel és érett embernek is lehetővé teszi. A világhírű színművek meséje elbeszélés alakjában van itt előadva, ugy hogy egy-egy Shakespeare-színmű egy-egy beszélyt képez könnyű, érthető modorban, megtartva néhol a párbeszédet is. Angliában rendkívüli tetszéssel találkozott az elként az ifjuság felfogásához közelebb hozott Shakespeare, s a Lamb-testvérek könyvéből rövid időn tömördek példány fogott el. Lapunk egy alkalommal már megemlékezett az elbeszélővé avatott nagy drámaíró meséinek magyar nyelven szándékolt kiadásáról. — s ime a mű már elöttünk fekszik, Shakespeare husz jelesebb darabjának átoldozásával, magának a brit költőnek életrajzával mint bevezetéssel, s függelékül a Lamb testvérek írói működésének ismertetésével s utasítással az idegen szók kiejtésére. — Nincs kétség benne, hogy a Shakespeare-mesék, melyek az «Ifjuság» iratok tárának VII és VIII-ik kötetét képezik, Magyarországon is meg fogják találni a megérdemelt pártfogást a közönségnél.

Szigeti veszedelm. Irta gróf Zrinyi Miklós. Az első 1651-ik évi kiadás után. Ötödik kiadás. Ára 1 frt 40 kr. — Irodalmunknak ez első s költői szarnyalásra és az előadás erejére még fölül nem mult

eposzának, a Zrinyiásznak veszik itt az olvasók immár ötödik lenyomatát az annyira kedvelt kis-alaku gyémánt-kiadásban, melyben a magyar remekírók megjelentek, s melynek a jelen mű IX. és X-ik kötetét képezi 362 lapon a költő arcképével s Toldy Ferenc által irt életrajzával.

A Bégun ötszáz milliója, regény, és *A Bounty lázadó,* elbeszélés Verne Gyula után francziából Szász Károly. Mind a két művet lapunkból ismerik olvasóink, s így a természetudományok népszerűsítésére és a földrajzi ismeretek terjesztésére oly sokat tett, kiváló, s népszerűsége és művei elterjedésére talán páratlanunk mondható író e művét bővebben ismertetnünk fölösleges. A 34 érdekes képpel ellátott kötet ára 1 frt 20 kr.

Döntvényvár. A nagy kir. kuria semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai. Gyűjtötték dr. Dárday Sándor a Jogtudományi Közlöny szerkesztője és Zlinszky Imre kir. táblai bíró. XXIII. folyam. Ára 2 frt.

Olasz nyelven irt magyar nyelvtan. A magyar nyelv érdekében élénk propagandát csinál *Gresits* Miksa Fiumében lakó honfitársunk, az ottani fő-reáliskola tanára. Ő az egyedüli magyar, ki az intézet alapítása óta mind a mai napig működik ezen messze földön, idegen nép közt, a magyar állam és nemzet érdekében, s ki azóta már a «magyar nemzet történeté»-nek, a «magyar birodalom földrajza» s legújabbban a «magyar nyelvtan»-nak megírta az alapját mint olasz író s koalifikálta magát s lehetővé tette a nevezett tárgyak tanítását a fumei olasz tannyelvű reálgyimnáziumnál. Most egy olasz nyelven irt nagy magyar nyelvtan első vaskos kötete jelent meg tőle Fiumében Szaparynak ajánlva, és pedig második, az országos (magyar) közoktatási tanács által átnéztet s helybenhagyott kiadásban. A mű igen részletesen, s a mennyire fűtálagos tekintéssel után állíthatjuk, alaposan ad oktatási nyelvkönyvet. Különösen a szóképzés és ragozás tekintetében az olaszszal viszonyítva, a mű annak, épen olyan iskolákban s az olasz közönségnél, használhatóság biztosítja.

Kossuth irataiból az első kötet sjtó alatt van, s néhány ívet már ki is nyomtak. A magyar kiadás megjelenté után rövid időn megjelen a mű franczia olasz, angol és német nyelven. A magyar, franczia, olasz és német kiadásról Helfy Ignác képviselő gondoskodik. Az angol kiadásra Kossuth épen most kapott igen előnyös ajánlatot egy tekintélyes angol könyvkiadó cézegtől.

Az «Arviz-könyvbe», melyet a Kisfaludy-társaság ad ki a szegediek javára, Jókai is ír és a «Ne bántsd a magyart» színművének «Moriamur» jelenetét adja; Pulszky Ferenc a 47-diki diéta főbb alakjainak jellemzését írta meg; gr. Széchen Antal a Metternich emlékirataiból Sándor czár jellemzését adja jegyzetekkel; Henszlmann Imre műtörténelmi cikket, Bartalus István humoros rajzot, Beóthy Zsolt egy fejezetet a «szépprózai elbeszélés» jutalmazott történetéből, gróf Zichy Géza balladát, Tárkányi Béla románeczet, Ábrányi Kornél pedig lírai költeményt.

Jókai Oroszországban. A «Vjesznik Jeouropy» februári kötete Jókai Mór «Uj földesúr»-nak első részét közli fordításban. A regényt fordította: M. Sz.

„Budapest napjai és éjjel» ezim alatt Borostyáni Nándortól egy kötet tollrajz fog megjelenni. Lapunk olvasói előtt nem ismeretlen a szerző, kinek élénk, vonzó modorban irt tárcázásokat gyakran olvasták e lap hasábjain. Borostyáni kétségkívül a kiválóbb magyar tárcázók közé tartozik, elmesés, izléssel s mindig érdekesen ír. A kiadandó 16—18 ívre terjedő kötetben a bevezetésen (ötven év előtt és most) kívül husz rajz lesz, reggel és este a Dunaparton, a Korona-kávéház, egy ügyvéd reggele, vendéglőink, téli est, külvárosi zene-estély, svábhegy, zugliget, az éj munkásai, a csatangoló Vénus, idegen kalandorok, a nyárspolgár, a firtli, a fontoskodó, a kölesönkérő, a jogász, a párbaj, az írók köztársasága s a budapesti nyomorultak jellemzései. Előfizetési ára két forint s az összegek a szerzőhöz (akadémia-utca 1. sz. II. emelet) márczius 15-ig küldendők be. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Patvarista dalok. Irta *Egy patvarista.* E czim alatt jelent meg mintegy 60 darab vers, nagyobbira dalok, s a napiasító bizonyos méltatással fogadta.

Nem is lehet tagadni, hogy a szerzőben van költői ér, vannak ötletei, hangulata — ha olykor ezimikus is; — de a legtöbb darab erősen Heine- vagy Petőfi-reminiszcencia; az egészen eredetiekben pedig sok az izetlenség. Az egész azt a benyomást teszi ránk, hogy kiforratlan, nyelvi nehézségekkel birkózó kezdővel, de költővel van dolgunk, a kitől jobb dolgokat is várhatunk.

A római királyság eltűlése és a köztársaság megalapítása. Irta Dr. Schilling Lajos (kolozsvári) egyetemi magántanár. Külön lenyomat az Erdélyi Múzeum VI. évfolyamából. — Ily cím alatt jelent meg, egy alapos tanulmányokra s az újabb történelmi felfogásra fektetett, 78 lapnyi értekezés. Örömmel látjuk a kolozsvári egyetem növendékeinél a komoly tanulmányokat s munkáikat, többi közt a történelmi s különösen a nálunk eddig annyira elhanyagolt egyetemes történelmi téren is. A füzet ára 40 kr.

Folyóiratok. A *Természettudományi Közlöny* februári füzeteben az első cikk Szily Kálmánnak a közgyűlésen felolvasott jelentése „Negyven év a társulat történetéből”. Ezt követi Heller Ágosttól „Az utolsó tíz év a csillagászat történetében”, ezenkívül apróbb közlemények áll a füzet tartalma. — A „Századok” januári és februári füzeteinek legérdekesebb közleménye Pauler Gyula „Lebedia, Etelköz, Millennarium” című tanulmánya, melyben a magyarok beköltözésének idejéről nagybessű fejtegetéseket közöl. A beköltözés idejét Pauler Gyula 895-re teszi s adatai szerint a besenyők 889-ben szorították ki a magyarokat Lebediából; innen a magyarok Etelközbe vonultak s ugyanez év végén, vagy a következőnek elején lett Árpád a nemzet fejedelme, 892-ben segítették Arnulft Svatopluk ellen, 895-ben törtek be Pannoniába s a következő évben keltek át a Kárpátokon. E szerint a magyar állam ezeréves jubileuma csak 1895-ben lesz megtartható. A „Századok” februári füzete Pauler dolgozatán kívül a következőket tartalmazza: „Dunántúli hadjárat 1707-ben”, Thaly Kálmán értekezésének folytatása „Egy magyar festő a XV. század első feléből”, dr. Fejérváry Lászlótól, „Wesselényi Anna imádságos könyve 1606-ból”, Deák Farkastól, továbbá könyvismeretéseket, bírálatokat s a társaság kisbéli vegyes közleményeit. — A Békés-Csabán Bártaszkai Lajos által szerkesztett „Büntetőjogi tudományi Szemle” februári füzete is változatos szaktartalommal jelent meg.

Új zeneművek. Táborcsy és Parsch zeneműkeskedésében megjelent az „Amazonok indulója”, a „Székely Katalin” című új operette egyik legszebb darabja; szerzője Erkel Elek írta át zongorára; a képes cimlappal ellátott zenemű ára 80 kr. Ugyancsak Táborcsy és Parschnál megjelent: „Láz-polka”, zongorára szerző Halász Jenő, ára 60 kr. és „Diabolin” gyorspolka szerz. ifj. Farbach Filöp. — *Pirnitzer* Frigyes zeneműkeskedésében megjelent: a „Szomszéd uram kakasa” című népszimfőből két dal: 1. „Nincs e földön bubánatnál egyebem”, 2. „Szellő szellő fű a mezőn”. E két dalt Beliczay Gyula írta át énekre és zongorára, s egy füzetben 80 kr-ért kapható.

Népszínház. E hó 14-én új népszimfővet mutattak be a népszínházban Lukácsy Sándortól „Szomszéd uram kakasa” című alatt. Lukácsy, ki a népszínház rendezője, jól ismeri a színpadot, s noha művei nem a magas színpadi termékek közül valók, mégis hosszabb ideig fentartják magukat. Tud élénkséget és tarkaságot vinni a gázlámpák elé, s alakjainak az ábrázolók rendszeren találnak valamit, a mi által nem marad nyomatlan szereplésük. Ezek az előnyök föltámlálhatók új népszimfőjében is, de más egyéb nem is. Sok minden történik benne csupán azért, hogy a színpad ne maradjon üresen, de e jövés-menésnek sokszor semmi köze a darab folyásához. Nincs indokolva, hogy miért történik ez, vagy amaz. Ily ok nélkül akár másik három felvonás is el lehet nyújtani. Aztán van nyersség is elég, s az egészben vajmi kevés vall rá a népre, annak viszonyaira és tulajdonságaira. A cím meglehetősen önkényes elnevezés, mert a „szomszéd uram kakasa”-t akár egy szóval sem kell említeni benne, s mégis úgy lesz minden, a hogy van. Egy özvegy menyecske ugyanis kora reggelénként a szomszédbeli kakas hangjára ébred föl, s a kakasról a szomszédra téved a gondolatja, a kibe szerelmes lesz, és szeretné, ha feleségül venné. Ennyi vonatkozás a kakasra. A történet pedig az, hogy két pár szerető szív közé ékel magát Róka János, egy számító vén ember, s három felvonáson keresztül akadályozza két pár boldogságát. A kakas szó fölött ábrándozó menyecske, Daru Panna ugyanis hiába szereti meg a szomszédék Jósokját, mert Róka a vagyonos menyecskét saját fiának szánta, s rossz hírt költi Daru Pannának, még pedig az által, hogy a szerencsétlen menyecske

már háromszor lévén férjlen, mindenik férje rövid idő alatt baleset áldozata lett. Róka tehát elhireszteli, hogy az asszony meg van babonázva, lidérez, s a ki elveszi, az is meghal. De a Róka fia mást szeret, nem a kit apja szánt neki. Az öreg tehát itt is áskálódik, nem valami mulattató módon, s végre is egy nagy hazugságon rajta veszt, és ekkor aztán minden haragos és szerelmes fél dolga egyszerre rendbe jön. A darabnak egypár alakja és epizódikus alakja kárpótolta a közönséget a kuszált és vékony cselekvényért; legfőképpen pedig *Blaháné* (Daru Panna) játéka és éneke, mellette pedig *Tamáty*, s két mellékes alak ábrázolásában *Ery* és *Bakonyi*. Az övek a leghálás rész a darabból. *Tihányi* (Róka), *Egri, Sziklai* k. a., *Lukácsy*, *Klárné* szintén dícséretesen működtek. Az új darabhoz a népszínház első hegedűse, *Herzenberger* István irt csinos zenét, s folhasznált régieb dalokat is.

Zichy Mihály hírneves festő hazánkfia a telt Nizzában töltö, megrongált egészsége helyreállítása végett. Jelenleg gr. Zichy Géza költői beszélyéhez és Lermontoff orosz költő műveinek diszkidásához készít illusztrációkat. Petőfi költeményeinek új diszkidásához szintén fog néhány illusztrációt készíteni.

Mészöly Géza jeles tájképfestőnk, ki jelenleg Surdon, gr. Zichyénél időz, új képhéze, a „Balatoni komphoz”, készít vázlatokat. A tihany-szántódi révben kiköt egy teherrel megrakott vitorlás komp, s jönnek ki belőle az utasok. Egy nő fején vékával, a másik kezében batyuval. A többi képek, melyeket Mészöly szintén Zichy gróf megbízásából készít, talán csak a jövő ősszel lesznek befejezve. Van itt vagy 50—60 tanulmánykép, melyek egy része Bécs számára készült.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 16-iki ülésén tartotta *Horváth* Ignác levelező tag székfoglalóját a matematikai és természettudományi osztályban. „A víz sebességének változásáról” értekezett. Általánosságban vizsgálta a víz sebességének meghatározásánál alkalmaztatni szokott alapelveket. *Horváth* saját észleletei alapján meggyőződött, hogy a víz legnagyobb sebessége a víz színe alatt van. Az az elmélet, hogy a víz sebessége a fenék felé rohamosabban csökken mint fölfelé, értekezés szerint téves. *Horváth* Ignác fölolvását a következő ülésen fogja befejezni. — A második felolvasás *Konkoly* Miklós I. tagé volt, ki a „Napfoltok megfigyelése az ógyallai csillagvizsgálón” értekezését olvasta fel. Az 1879. évben a napot 285 napon át figyelte meg és 98 napon észlelt rajta foltokat. A megfigyelt foltok száma 333. Az 1878. évben 116 napon tett megfigyelések szerint, a napot 46 napon lejték el foltok. A foltok tehát mindinkább gyakoriak lesznek. — Végül *Than* Károly mutatott be egypár közleményt az egyetemi kémiai intézetről, melyekben az itt nyert észleletek vannak leírva az egyes észlelők által. Felolvasta egyttal dr. *Hanko* Vilmos dévai reáltanodai tanár rövid ismertetését a bábolnai gyógyfürdőről, melynek vize 30°/10° Celsius hőmérsékletű bir és szénasav, szénasavas calcium, magnesium és natrium tartalma van. *Hanko* szerint e fürdőt már a rómaiak is ismerték.

A természettudományi társulat e hó 18-án a műegyetemen nagy számu hallgatóság előtt szakulást tartott, melyen *König* Gyula tanár a műegyetem matematikai mintagyűteményét mutatta be. A szakülés után választmányi ülés volt, melyen több folyó ügy elintézése után jelenté a titkár, hogy a *Herrman* Ottó által a filloxeráról írott s a társulat kiadásában 10 ezer példányban megjelent kis füzet teljesen elfogyott s ismét 2100 példány van megrendelve, a közönség közt leendő kiosztás végett, azért kéri a választmányt a második kiadás elrendelésére. — *Reclus „A föld”* című munkájának II. kötetéhez a pótlások és javítások már megérkeztek *Reclus* urtól, s így a magyar kiadás a francia újabb kiadással egy időben fog megjelenni. Ez alkalommal 62 új tag jelentette meg, kikkel a társulat tagjainak létszáma 5282-re emelkedett.

A Petőfi-társaság e hó 15-én már az akadémia heti üléstermében tartotta felolvasásait s e nagy terem is úgy megtelt, hogy a tagok is alig juthattak helyhez. Az elnök *Ejcsaky* Károly először is Csep-

regly és K. Papp Miklós elhunytáról emlékezett meg. Ezután *Négy* László olvasta fel *Meltz* Hugónak „Petőfi Olaszországban” című értekezését, melyben gondosan föl vannak jegyezve a nagy költőnek azon költeményei, melyek olasz nyelvre lefordítottak, s a fordítók közt különösen kiemelve *Cassone* József, ki épen most rendezi saját alá *Petőfinek* olaszra fordított költeményeit. Utána gr. *Zichy* Géza olvas fel „A leányvári boszorkány” című verses elbeszéléséből tetszésre talált részleteket. Majd *Margittay* Dezső aratót tetszete „Szegény Palkó” című humoros elbeszélésével. Ezután zárt ülés volt, melyen *Szana* Tamás titkár bejelent, hogy Arany János levelében köszönte meg a részére, mint tisztelhetbeli tag részére megküldött „Koszorú” című társasági folyóirat két kötetét. Bejelentette továbbá a titkár, hogy *Brásay* Kálmán nagykereskedő 100 frttal a társaság alapítója lett. A gr. *Telekí* Sándor által a társaság részére felajánlott 2 kötetes mű ára 200 frtot tesz ki, s így *Telekí* 200 frtos alapítól irattal meg. Ujabbán 15 tag lépett be a pártoló közé. A társaság ifj. Ábrányi Kornélt a *Toldy* István, *Margittay* Dezsőt *Csepreghy* Ferenc és gr. *Telekí* Sándort K. Papp Miklós felett tartandó emlékbeszéd megírásával bízta meg.

A hírlapírók egyesülete vasárnap megalakult. *Jókai* Mór a gyűlés kivánságára elfoglalta az elnöki széket, hosszabb beszédben fejtegette az egylet célját és jelentőségét egy a társadalomra, mint a hírlapírókra nézve, s fölhitva a gyűlést a választások megtételére. Ez következő eredménnyel ment végbe. Elnök lett (közfelkiáltással) *Jókai* Mór, alelnökök: *Urváry* Lajos, *Nagy* Miklós, titkárok: *Hindy* Árpád, *Szabó* Endre, pénztárnok: *Komocsy* József, könyvtárnok: *Molnár* Antal; az igazgató bizottság tagjai: ifj. *Ábrányi* Kornél, *Ballagi* Mór, *Csikásy* József, *Csévölszky* Lajos, *Eötvös* Károly, *Falk* Miksa, *Hegedűs* Sándor, *Kaas* Ivor báró, *Láng* Lajos, *Szana* Tamás, *Törs* Kálmán, *Veigelsberg* Leó. A közgyűlés elhatározta, hogy a hírlapírók nyugdíjintézetének tervezetét külön bizottság fogja kidolgozni, a nyugdíj-alap javára pedig még e bójtben hangversenyt rendeznek s lépéseket fognak tenni, hogy a *Liszt* közreműködését is megnyerjék.

Az országos segélyező négyelet (vörös kereszt) választmányának legutóbbi ülésén a királytól, mint az egylet védnökétől olvastak föl levelet. Ő felsége meglegegedéssel vette tudomásul a választmány buzgó törekvését az egylet szervezésében, de azt is fölemlíti, hogy a főkegyelet alakítása körül eddig országszerte oly csekély érdeklődés mutatkozik, mely nem felel meg se ő felsége reményeinek, se az egylet céljainak. Ő felsége újra fölhitja a választmányt, hogy minden rendelkezésre álló eszközrel buzdítsa a közönséget a részvételre és főleg főkegyelet alakítására. A választmány tehát elhatározta, hogy főkegyelet alakítására újabbán ismét ezer aláírásit ivet bocsát ki.

A Széchenyi-lakomat e hó 15-én tartották meg a nemzeti kaszinóban, s a tagok mintegy százhatvanan jelentek meg. *Zichy* Antal mondta az emlékbeszédét s abban lelkesen vázolta a kaszinó alapítójának, és épen abban az időben, mikor ott az asztal körül ül a család. A semmitől sem rettegő, borzasztó összeesküvés tehát fölkeresi a czárt mindenütt: ha sétál, ha a legnagyobb elővigyázat mellett vasuton megy, ha otthon van, családja körében, saját palotájában, melyet úgy őriznek. A czár ezuttal is megmenekült szerencsésen, a véletlen által, mint a moszkvai vasuti merényletnél. Akkor korábban érkezett, s az utána jövő vonatot robbantották föl; most eljött, s a robbanás előbb megtörtént. Az ebéd ideje 6 órára volt kitűzve, de a hesseni herceg (a czár sógora) elkészt, mert beteg nővérénél, a czárnénál volt; vagy a csak előbbi napon érkezett bolgár fejedelem készt el, s a czár és a többiek vártak. Az elkésztés okát többféle képen adják elő. Hat órákor kilátogították az éttermet, s a világos ablakok a térre is kilátogítottak. Alkalmasint ettől számították a merénylet, hogy eljött az idő, a czár és családja ebédelt. Nemsokára roppant robbanás rázkódtatta meg a palota egy részét; a közel ablakok bezuadtak, a gázvezeték csövei megszakadtak, s a palotában több helyen kialudt a világ.

Mint mondják, a czár és kísérete épen akkor indult az étterembe. Most már ötödösor menekült meg a neki szánt haláltól. Az étterem az első eme-

leten van; alatta a palota-őrök nagy terme; ez alatt — már pinceszertű lakásokban — szolganép lakik, a palota munkásai. A fitó-osztályból eredt a robbanás, a hol az asztalosok is laknak; romhalmazzá vált azonnal az őrök terme, s az ebédlő padlózatából is leszakadt egy darab, s lezuhantak az asztali készletek. Az étteremben a finnlandi testőrök voltak, kiket csak nem rég rendeltek be palota-szolgálatra, mint hű embereket, a kik nem oroszok. Nyolcz azonnal meghalt közülök, s negyvenötre teszik azok számát, kik a romok közt súlyos sebeket szenvedtek. Két szolga az étteremben is megsérült.

A borzasztó merényletről még nem érkeztek részletes fölvilágosítások. A hivatalos táviratok csak röviden adták elő; magón táviratokat nem vesznek föl, nehogy netalán távol levő bűnrészesek többet tudjanak meg, mint kellene. A palotát katonaság állja körül, s megközelíthetetlen. Gurko tábornok, pétervári főkormányzó, a katonákhoz intézett napi parancsokban azt mondja, hogy a robbanás nagymennyiségű dynamit által történt. Az első feltevés, hogy a palotához alagutat vájtak valahonnan, nem bizonyult. A merénylet a pince-lakásokból történt, s az ott lakó négy asztalos közül hármat befogtak, egy eltűnt, vagy meghalt. Gyantiják, hogy a robbanásra gázt is használtak, összegyűjtve a csövekből a föld alatti szobában. *Villany* által, és távolból történt-e a felgyújtás, vagy *Thomas*-féle pokolgép által, mely az óramű által a kiszabott időre gyújt, ezt még mind nem tudni.

Az iparmuzeum érdekes műemléket szerzett meg: a szombathelyi ötvös-czéh lúdáját, a benne őrzött okmányokkal együtt. Ez okmányok érdekes adatokat tartalmaznak hazánk régi ötvös-iparának történetéhez, maga a lúda pedig igen szép mű, mahagoni fából, csinos domborművekkel. Külső zárlapja szinarany s terjedelmes fölirat van beléje vésvé.

A nemzeti muzeum ismeretlen kincse. *Krenner* József, a muzeum ásvány-éslyéptárának buzgó őr, e napokban egy szent-pétervári tudományos társaságnak meg 1842-ben megjelent évkönyvét lapozván, a rajzok közt figyelmre lett egy smaragdcsoport képe, melynél a szép kristályok calcit társaságában fordulnak elő. A rajz tökéletesen ráillett a muzeum egyik amerikai példányára, mely a *Lobkovitz* herceg gyűjteményével került hozzánk. Az orosz évkönyv szerint ezen amerikai smaragd-csoportot *Katalin* czárnő idejében 22,000 rubelért ajánlották föl.

Mi ujság?

Merénylet az orosz czár családjá ellen. Már hetek előtt olvasni lehetett a hírlapokban, hogy a nihilisták fő akarják robbantani a czár palotáját, hogy már több befogatás is történt, mert a „téli palota” körül robbanó szereket találtak, egy elfogottnál pedig nála volt a palotának oly részletes és pontos térképe, melyet csak a palotában nagyon ismerős készíthetett. Mind e híreket hajlandó volt az ember ama regényes tulzások közé sorozni, melyek annyira felbuzgatóztak a nihilistákat körülvevő titokteljeségben. Az összeesküvés azonban csakugyan végrehajtották a tervet e hó 17-én. A palota egy részét fölrobbantották épen ott, a hol az a kisebb étterem van, melyben az uralkodó család szokott ebédelni, és épen abban az időben, mikor ott az asztal körül ül a család. A semmitől sem rettegő, borzasztó összeesküvés tehát fölkeresi a czárt mindenütt: ha sétál, ha a legnagyobb elővigyázat mellett vasuton megy, ha otthon van, családja körében, saját palotájában, melyet úgy őriznek. A czár ezuttal is megmenekült szerencsésen, a véletlen által, mint a moszkvai vasuti merényletnél. Akkor korábban érkezett, s az utána jövő vonatot robbantották föl; most eljött, s a robbanás előbb megtörtént. Az ebéd ideje 6 órára volt kitűzve, de a hesseni herceg (a czár sógora) elkészt, mert beteg nővérénél, a czárnénál volt; vagy a csak előbbi napon érkezett bolgár fejedelem készt el, s a czár és a többiek vártak. Az elkésztés okát többféle képen adják elő. Hat órákor kilátogították az éttermet, s a világos ablakok a térre is kilátogítottak. Alkalmasint ettől számították a merénylet, hogy eljött az idő, a czár és családja ebédelt. Nemsokára roppant robbanás rázkódtatta meg a palota egy részét; a közel ablakok bezuadtak, a gázvezeték csövei megszakadtak, s a palotában több helyen kialudt a világ.

Veress Sándornak „A magyar emigráció keleten” című érdekes emlékirataiból Vérey ur, az Athenaeum igazgatója *Ihász* Dániel ezredesnek is küldött egy példányt. Az ezredesnek, mint a szerzőhöz jan. 5-éről irt levelében mondja, több napon át kedves időtöltésül szolgált e munka olvasása, s sokakat visszaiddent emlékeztetébe, kikről legalább nevelőkről, már majdnem megfeledkezett. Nagyon érdekesnek s vonzó modorban írottak mondja az emlékiratot, egyttal azonban egy kis helyreigazítást tesz, nem hiúságból — írja, — hanem a történelmi igazság kedvéért. *Veress* ugyanis *Kabós* alezredes említi, mint a sumlai emigránsok parancsnokát, a mi tévedés, mivel *Ihász*, midőn csapatával átszállították *Oláhország*ból *Kalafatnál* a *Dunán*, másnap már *Katona* Miklós ezredestől neki kellett a parancsnokságot átvenni s 6 maradt a parancsnok mind addig, míg csak *Sumlán* maradt s míg a többi inter-náltakal *Kintahiába* nem kellett mennie. Csak ekkor adta át a parancsnokságot *Kabós* alezredesnek. Ugyane leveléből értesülünk arról a föltötte érdekes eddig tudomásra nem igen jutott hírről, mely sokakat fog örömdetesen meglepni, hogy *Ihász* Dániel maga is naplót vezet. Érdekesebb emlékiratok összeállítására alig is nyílt még valakinek alkalma, mint *Kossuth* Lajos elválhatatlan hű ba-

leten van; alatta a palota-őrök nagy terme; ez alatt — már pinceszertű lakásokban — szolganép lakik, a palota munkásai. A fitó-osztályból eredt a robbanás, a hol az asztalosok is laknak; romhalmazzá vált azonnal az őrök terme, s az ebédlő padlózatából is leszakadt egy darab, s lezuhantak az asztali készletek. Az étteremben a finnlandi testőrök voltak, kiket csak nem rég rendeltek be palota-szolgálatra, mint hű embereket, a kik nem oroszok. Nyolcz azonnal meghalt közülök, s negyvenötre teszik azok számát, kik a romok közt súlyos sebeket szenvedtek. Két szolga az étteremben is megsérült.

A borzasztó merényletről még nem érkeztek részletes fölvilágosítások. A hivatalos táviratok csak röviden adták elő; magón táviratokat nem vesznek föl, nehogy netalán távol levő bűnrészesek többet tudjanak meg, mint kellene. A palotát katonaság állja körül, s megközelíthetetlen. Gurko tábornok, pétervári főkormányzó, a katonákhoz intézett napi parancsokban azt mondja, hogy a robbanás nagymennyiségű dynamit által történt. Az első feltevés, hogy a palotához alagutat vájtak valahonnan, nem bizonyult. A merénylet a pince-lakásokból történt, s az ott lakó négy asztalos közül hármat befogtak, egy eltűnt, vagy meghalt. Gyantiják, hogy a robbanásra gázt is használtak, összegyűjtve a csövekből a föld alatti szobában. *Villany* által, és távolból történt-e a felgyújtás, vagy *Thomas*-féle pokolgép által, mely az óramű által a kiszabott időre gyújt, ezt még mind nem tudni.

A vakmerő és páratlan merénylet határozottan éleszt a gyantut, hogy az összeesküvés szálaimek a palotában is el kell terjedve lenni. Csak a legenyhébb magyarázat az, hogy a téli palotában levő, közel két-ezernyi szolga és munkás nép közé valaki belopózhatott. A pétervári táviratok még eddig egyetlen szóval sem említik, hogy valakire határozott gyantut volna.

A rejtélyességek egész legenda-sorozatát elevenitik és terjesztik most. Ezek közt van egy, mely szerint a czár már napok óta mindig talált egy nevére szóló, fekete szegélyű levelet íróasztalán, s abban azt olvashatta, hogy ha a zarnok kormányzatot folytatja, nem fogja megünnepelhetni uralkodása huszonöt éves jubileumát. A robbanás épen az asztal alatt tört rést. A dördülésre a beteg czárné, ki épen aludt, fölretent, de ismét elszenderült, s később azzal nyugtatták meg, hogy véletlenségből gáz-robbanás történt a palotában. A merénylet híre gyorsan elterjedt, s a palota környéke megtelt néptömeggel. A külföldi hatalmak követei azonnal siettek átadni szerencse-kívánataikat a merénylet meghírsültá föltt. Az uralkodók mind üdvözléseket küldtek. Másnap az orosz fővárosat föllobogózták, a templomokban háládó isteni tiszteletet tartottak. A világtörténet még nem bír felmutatni oly megálatkodottságot, minővel az összeesküvők küdenek. Csakis teljesen felfordult társadalmi és politikai viszonyok közt történhetik ez így.

Jótékony hangverseny. A honvédménház bizottsága márczius közepén hangversenyt akar rendezni, s fölkerite *Liszt* Ferencet is közreműködésre. *Liszt* kilátásba helyezte, hogy fog játszani egy darabot.

A bécsi cs. kir. titkos levéltár és a magyar történetbuvárok. A magyar delegációban *Ipolyi* Arnóld püspök nem réjben felszólat a miatt, hogy a cs. kir. titkos levéltárban, mely közös levéltár, magyar tisztviselő nincs alkalmazva, s a történetbuvárnak meg van nehezítve e levéltárban a vizsgálódás. Ebben az ügyben *Ipolyi*, mint a történelmi társulat elnöke, értekezletet is hívott össze e napokban, s abban szintén fölhozta, hogy a hazai történelemre nézve oly becses anyagot őrző levéltárban mind-össze csak egy irnok van, a ki tud magyarul; az okiratok hozzáférhetőségét illetőleg bizonyos irányban monopoliomot gyakorolnak, másrészt számos régen mult dolgokat „bizonyos” tekintetek miatt nem engednek megvizsgálni. Az értekezlet elhatározta, hogy a magyar történettudósok a jövő delegációhoz memorandumot fognak intézni a szóban forgó nagyfontosságú ügy megoldása érdekében.

A Gotthard-alagutban a két oldalról megindult furások már annyira közeledtek, hogy hallani lehet a különböző részen dolgozó fúrógépek kopogását. Reménylik, hogy márczius első napjaiban át lesz törve a hegy nyolczadfél évi munka után.

